

ХАҢЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУХУН ХАҢЫАТА

НЬУРБА

12+

2015 сыл
Тохсунньу
24 күнэ
Субуота
6 №
(11343)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

— Олохтоох салайыныы —

Юрий Револьевич, Ньурба куоракка кэники кэмгэ олоор дьиэни тутууга хамсааһын тахсыбытын билэбит. Барыта санаа хоту буолбатар, бытаары табыстар даҕаны, Саҥа дьыл иһинэ аҕай кэккэ эбийиэктэр үлэбэ киридилэр.

Ньурба куоракка элбэх квартиралаах 10 дьиэ тутулунна уонна тутула тураллар. Холбоон 7,5 тыһ. кв. м. иэһнээх. Ол иһингэр саахалланар туруктаах дьиэлэртэн көһөөччүлэргэ анаан барыта 94 квартира тутулунна. Манна Комсомольскай уулусса 104 №-дээх 16 квартиралаах дьиэ кириитэ бытаарда. Олорор дьиэ тутууга кэлинги кэмгэ тэтимнээхтик сайдар диэхпин наада.

Комсомольскай уулуссага будьуот эйгэтин үлэһиттэригэр анаан 24 квартиралаах дьиэбэ саҥа кириэччилэр күлүүстэрин Саҥа дьыл иһинэ туттуттара. Онтон Пионерскай уулуссага будьуот эйгэтин үлэһиттэригэр аналаах 40 квартиралаах дьиэни бастакы кварталга киллэрэргэ сорукутаныбыт. Бэдэрээтчи кытта үлэни тэтимирдэбит.

Убайаанга 10 квартиралаах тулаайахтарга аналаах дьиэни үлэбэ киллэрдибит. Эбийиэктэр тутуллан бүппүттэрин үрдүнэн, докумуннарын толорууга бытаары табыста. Квартира ылааччылар докумуннарын толорууларыгар сүүрү сылдылар. Үлэни хонтуруоллаһабыт. Кузаков уулуссатыгар социальнай бырагырааман тутуллар 16 квартиралаах дьиэ

Тутуу, өрөмүөн, ОдьКХ, суол тустарынан

Ньурба улууһун баһылыгы тутууга уонна олобу-дьаһабы хааччыйыга солбуйааччыта Ю.Р.Николаевтыын тутуу, суол, ОдьКХ үлэтин туһунан кэпсэтибит.

быйыл үлэбэ кириэбэ. 36 квартиралаах будьуот үлэһиттэригэр аналаах уонна "социалкаҕа" анаммыт дьиэ Кузаков уулуссатыгар чугас-чугас тутула тураллар. 2015 с. бүтүөхтээхтэр.

Мань таһынан Убайаанга Чусовской уулуссага тулаайахтарга 35 квартиралаах дьиэ тутулуохтаах. Вертолеткага түөрт дьиэ, ол иһингэр үс 20-лии квартиралаах уонна биэр 21 квартиралаах дьиэ тутуллан быйыл үлэбэ кириэллэрэ былаанналар. Бу 4 дьиэ бэдэрээтчинэн "Стройтехнология" ХЭТ буолар.

"2012-2017 сс. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр элбэх квартиралаах олоор дьиэлэр тиһимнээх буолууларын үрдэтии" бырагыраама иһинэн "Хаачыстыбалаах олоор дьиэнэн хааччыйы" пилотнай бырайыак баар. Онно кыттыһаары сылдыбыт.

Бу сылларга үлэбэ кириэр саҥа эбийиэктэргэ быһа холоон суоттааһынын 2,5 МВт уот энергията наада. Манна өссө хочуолунайдарын эбэн кэбис. 2014 сылга саҥа эбийиэктэри уокка холбуурга сүрдээбин эрдээннибит. "Якутскэнерго" АК бэйэтин иһинээби бирикээһинэн "Закрытый центр питания" дьин олохтообут. Ол аата улахан эбийиэктэргэ уокка холбонорго тех-усулуобууа биэрбэт, холбообот. Инньэ гынан уота суох эбийиэктэр тутулубат балаһыаньыта баар. Ол иһин манна эрдэттэн хампааньаны кытта биэр тылы булан эбийиэктэри уот ситимигэр холбуурга үлэни ытытабыт.

Быйыл саҥа трансформатордар кэлэн тангылан туруорулуннахтарына тутуу подстанции кыамтата үрдэн, балаһыаньыта түспүө. Улахан кыамталаах уокка наадыы күн-түүн улаата турар, ити кыамтаны аҕыйах сылынан "сабабыт". 2014 с. саҥатыгар ытытылыбыт мониторинг түмүгүнэн кэлэр 3 сылга уокка наадыыны билгэлэммитэ 20 МВт буолбута. Онтон 2014 с. бүтэһингэ эбийиэктэри мониторинг номнуо 25 МВт көрдөрдө.

- Соторутаабыта Дьокуускайга командировкага бара сылдыбын туһунан сииһилии собуу кэпсээ эрэ.

Командировкага бара сылдыбыт сорукут - 2015-2017 сс. "Үтүө дьыала" хамсааһын хайысхатынан Ньурба улууну тутуулар эбийиэктэр торумнарын быһаарсыы. 2015-2017 сс былаанга 24 эбийиэктэ баар. Онтон 10-на - 2015 сылга. Биридүүлээн ааттыыр буоллаха: Хатыыга культуура киинэ, Маалыкайга Эстетическэй киин (атыннык эттэххэ, музыкальнай оскуола), Малдыбарга 35 миэстэлээх оҕо саада, Чуукаарга спорт-саала, Ньурба куоракка "Убайаан" культуура киинэ, Дьаарханга культуура-спорт комплекса, Маарга, Аканаҕа, Хангаласка уонна Антоноускага 4-түү квартиралаах уопсай дьиэлэр. Бигэргэтии бастакы сүһүбүн аастыбыт. Өрөспүүбүлүкэ Бырабыталыстыбатын дьаһала тахсарын кэтэһэбит. Нэһилиэктэргэ тутуу үлэбэ үкүн "Үтүө дьыала" хамсааһын чэрчитинэн ытытылар. Онтон салгыы 2016-2017 сс. бары кэриэти нэһилиэктэри хабаан туран эбийиэктэр тутулуохтаахтар.

- Тутууга быйылы былааннаах үлэлэр тустарынан.

Быйыл 3 улахан эбийиэктээхпит: С.Васильев аатынан культуура уонна сынныалан пааркатыгар Кыайы болуоссата, стадион уонна Күндээдэ оскуола. Кыайы болуоссатыгар бэдэрээтчи "Региональнай сайдыы" ХЭТ үлэлэбэ сылдыар. Улуу Кыайы 70 сылын көрсө үлэбэ түмүктэниэхтээх. Стадионга бэдэрээтчи "Стройтехнология" ХЭТ спортивнай хонуу киллэриэхтээх. Онтон кэлин хантараак быһытынан трибуна, тир тутууга барыахтаах.

2014 с. ахсынньыга Күндээдэ оскуолатын тутууга куонкурс кыайыылааһын Дьокуускай к. "БСК Строй" тэрилтэбэ буолбута. Матырыалларын, сыбаайаларын аҕалыахтара. Тутуутугар өрөспүүбүлүкэттэн 105 мөл. солк. көрүллэн турар. Үлэбэ быйыл уонна эһиил барар.

Биэр улахан боппууос - Ньурба к. 240 миэстэлээх оҕо саадын тутууга. СӨ Тутуу уонна архитектура министриэтибэтигэр сылдьан эмиэ туоһуластыбыт. "Алмаасэргинбаан" нөһүө эмиэ үбүлээһин баар буолуох курдук. Сотору кэминэн боппууоска салгыы үлэлэбэ эмиэ командировкага барыахтаахпын.

- Олорор дьиэ-хомунаальнай хаһаайыстыбага быйылы кыстык тургутуулаах буолла быһыылаах. Ньурба к. "Музей" уонна "Алын" хочуолунайдарга буолбут баһаардар кэнилэрүттэн чөлүгэр түһэрэ үлэ суһаллык ытытылан, саахала суох ааста. Ол ээрэри инникитин маньык хатыламматын туһугар тустаах хонтуруолуур, көрөр-истэр үлэ күүһүрүүн наада күүһүнэ.

Бүтүүн ыллааха, "ОдьКХ" ГУП финансовый балаһыаньыта уустуктардаах. Ол ээрэри син-биэр үлэ барар. "Музей" уонна "Алын" хочуолунайдар курдук кыра быһылааннар син-биэр тахсаллар. Шитовойга баһаар тахсыбытын кэһнэ, "Алын" хочуолунайы чөлүгэр түһэрии үлэбэ суһаллык ытытылыбыта. Оттук сезона түмүктэннэбинэ, үчүгэйдик толору онгоруохтара. Билигин оннук онгорорго ылсыабы температурнай режим көнүлүбэт, тымныыга хайдах хочуолунайы араарыахыны. Ити баһаардарга киһи фактора эмиэ баар.

Билигин кэксэ нэһилиэктэргэ хочуолунайы күүһүрдүү боппууоса быһаарыллыахтаах. Маарга туһанылыбакка турар СПТУ хочуолунайын көһөрүү дүүллэһиллэр.

- Суол тутуууга быйыл ханьык үлэ былааннаарый?

Быйыл үппүт кырыымчык собуу. Бырайыакка үлэлэбэр санаалаахпыт. Суол өрөмүөнүгэр хайысхабыт уларыйбат: Киров-Чуукаар, Ньурбачаан-Малдыбар, Хорула суоллара. Үлэ кэмэйдэрин чопчулаан баран, сотору кэминэн аукционга таһаарыахпыт. Итиэннэ суолу көрүү-истиэи эмиэ баар. Тус сыаллаах федеральнай

бырагыраамаларга кириэһиптин бырайыактара, симиэтэтин докумуннара суох. Баар да буоллабына, сударыстыбаннай эспэртиэһини ааспатах эбэтэр бырайыага эргэрибит. Инньэ гынан бырагыраамаларга кыайан кириэ-сиккэ олоробут. Ол иһин маньык санааттан бырайыакка харчы көрдөрө сатаатыбыт.

- Оттон Малдыбар суолугар техникэ-экономическай торүттэһинэ баар дии.

Оннук, онгоһуллан турар. Солоһун онгоһуллубута, суолун ньуура (профиль) анһылыбыта. Бу күһүн баран көрө сылдыбытыт. 2 сиргэ улахан сыырдаах, итиэннэ үксүн үрдүк сиринэн барар. Ити эргэ суол үрэх устун, намьһах сиринэн барар, хаһан баһаар хотторуулаах, инчэбэй-сииктээх өттүнэн. Онно суолу үрдүк сиринэн олохсуган онгоробут буоллар, сайын устата Малдыбар анһыгар тийиэххэ сөп этэ.

Суол боппууоһугар эбэн эттэххэ, Куоначчаан үрээбэр понтон муостатын туруорарга туруорсабыт. Этибит Е.А.Борисов кэлэн муньһахтаабыт Боротокуолугар кирибитэ. Биһиэхэ соруудахтаабыттарынан, понтон муостатын ууар бырайыагын онгоротон СӨ Тырааныспар уонна суол хаһаайыстыбатын министриэтибэтигэр тиксэрбиһипит. Саҥа дьыл иһинэн Чуукаар баһылыгынын кириэн СӨ тырааныспарга уонна суол хаһаайыстыбатыгар министриэн СӨ солбуйааччытын кытта кэпсэппипит. Бу туруорсуубут олоххо кириэр түгэнигэр 4 нэһилиэктэ дьонно кэлэр-барар кыһалдылар баһаарыллар. Онно суолтата улахан. Билигин ити боппууоһунан СӨ Баайга-дуолга уонна сиргэ сыһыаннаһыларга министриэтибэтэ дьарыктана сылдыар. Муньһахтаан сөбүлэннэрин биэрбиттэр, өйөөбүттэр этэ. Хамьһына тэринэн миэстэтигэр кэлэн көрүөхтээхтэр. Син-биэр былдыһааччылар бааллар. Манна салгыы үлэлэһэн быһаарсыахпыт дии саныбын.

Геннадий АНТОНОВ.

Саҥа дьыл бырааһынныктыарын уһун өрөбүллэригэр Ньурба куоратын дьонугар-сэргэтигэр араас сынныалан тэрээһиннэр күүскэ ытытылыбыттарга: оҕолорго уонна улахан дьонно харыяа бырааһынныктыар, күрэхтэр, кэһиэрдэр, сынныалан кэһиэлэр. Мантан элбэх тэрээһин нэһилиэктэринэн ааспыта.

"Бордон нэһилиэбэ" МТ пресс-сулуустата иһитиннэрдэ: "Маалыкай нэһилиэгэр былаан быһыытын араас тэрээһиннэр буолан аастылар. Олортон киһи кэрэхсир түгэһинэн бэлиэтири наадалааһын ааҕабыт. Маалыкайтан төрүттээх ыччаттарбыт нэһилиэктэригэр кэлэн араас таһымнаах тэрээһиннэри ытытылар, холлор көрдөрдүлэр.

Үс көрүнгэ "Ороһооспотоу турнир" буолан ааста (бильярд, сыал ытыгы, баарыс). Бу турниры Дьокуускай куоракка олоор биэр дойдулаахпыт урбаанньыт Матвеев Владимир Дмитриевич бэйэтин көбүлээһининэн элбэх киһини хабаан иккис сылын ытытар, бириэстэри туруорар. Тэрийээччилэринэн маалыкайдаа-

Үлэ-хамнас торумнанна

бы бильярд таптааччылар "Чемпион" кулууптара уонна олохтоох дьаһалта спорк отдела буолулар. Быйыл күрэхтэһингэ 20 киһи көхтөөхтүк кытынан.

Уопсай түмүгүнэн бастакы миэстэбэ Лаврентий Семянов, иккискэ Владимир Матвеев уонна үһүс миэстэбэ Аммос Аммосов табыстылар. Кыайылаахтар сыаналаах бириэстэринэн: "Штиль" бензопила, циркулярка, электродель - наһарааланньылар. Күрэхтэһини тэрийээччи Владимир Дмитриевич бэйэтин анал бириэһин спорт бэтэрээннэгэр Валерий Кузьмич Андреевка анаата.

Онтон Ороһооспо күн Маалыкай олохтоохторо биэр дойдулаахпыт, эдэр айымньылаах ааптар Лилия Кириллина айар биэрчигэр муһунулар. Лилия билигин Сунтаар улууну олохтооһо, искусство оскуолатыгар дириэктэри солбуйааччы, идэтинэн алын кылаас учуутала, өрөспүүбүлүкэ талааннаах ыччаттарын бэ-

лиэтиир "Надежда Якутин", "Отличник молодежной политики" бэлиэбэр хаһаайкалара, элбэх нууччалы-сахалы хоһоонноор ааптардара, мелодист.

Бу дьоро кэһиэбэ бэйэбэ сүрүбүт 25 ырыаларын ыллаан иһитиннэрдэ, дьонун-сэргэтин үөртэ. Кини ырыалара икки тылыннан тэн баайылаахтык, олус истинник оҕо, төрөөбүт дойдуга, ийбэбэ таптап, бэриниэлээх буолуу, доһордоһуу тиэмэтигэр ананан киһи эрэ кэрэхсир курдук айылыбыттарга, толоруллубуттара олохтоохтору сөхтөрдө. Мань тэнэ 2011 сыллааха таһаартарбыт "Дууһам кистэлэн иэйиитэ" дьин лирика кинигэтин билиһиннэрдэ, ырыаларын диэскэтин атыыга таһаарда, ансаамбыларга бэлэхтээтэ. Кэлбит күндү көрөөччүлэригэр сэмэй бэлэхтэрин туттартаата: эдэр ыалларга, ыраахан кэлбит биэр дойдулаахтарыгар, кырдыарас көрөөччүлэргэ, аймахтарыгар.

Мань таһынан Маалыкайга

уһун сынныаланга төрөөбүт сирдэригэр кэлбит биэр дойдулаахтары кытары үлэбэ-хамнаска туһалаах араас көрсүһүүлэр буолан аастылар. Дьокуускай куоракка олоор урбаанньыт Ирина Николаевна Духова дойдутугар кэлэ сылдьан бэйэтин үлэтин хайысхатын билиһиннэрдэ. Маалыкайга нэһилиэһин бытовоей өгөһөн хааччыйыы эйгэтигэр филиал аһан үлэлэбэбэ баһатын биллэрдэ. Ирина Николаевна бу эйгэбэ үлэлэбэбэ балайда ыраатта. Үлэбэ сыаналанан, хайысхата кэһнэн иһэригэр биэр дойдулаахтара астынабыт. Ол курдук, киһи онгорор өгөтө 2014 сылга "Арасыйыа 100 бастын табаара" бэлиэһэн наһарадалааһыт уонна бэйэбэ Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр "Бастын табаары онгоруоччу" номинацияба тиксипит. Нэһилиэктэ баһылыга Н.С. Петрованы кытары сөбүлэһи түмүгэр ритуальнай уонна парикмахерскай өгөһө, атаһа таһаары уларыы өгөтүгэр былаан онгоруулар. Билигин олохтоох

дьаһалта үлэһитэринэн хааччыйы уонна дьиэ-уот боппууоһун быһаарыы үлэни саһалаата. Бу хайысханан үлэлэбэргэ испэсэлиэс Иннокентьева А.И. ананна.

Биэр дьылабайы көрсүһүү "Сахакредитстрой" тыа хаһаайыстыбатын тутар-хааччыйар потребительскай кооператив (СХПСОК) толорооччу дириэктэрин В.А. Ли-Фуну кытта ытытылына. Манна кыттыыны ыллылар олохтоох дьаһалта эппиэттээх үлэһиттэрэ, тыа хаһаайыстыбатын испэсэлиһиэ, "Бордон" ТХКПК уонна "Кустук" ЖСПК үлэһиттэрэ, пайшиктаахтара. Кэпсэтии Маалыкайга хотон тутуутун уонна "Бэтэрээннэр олоор усулуобуйаларын туһарыы" тосхол тула барда. Сөбүлэһи кэһнэ үлэ былаана торумнанна.

Саҥа дьылаабы уһун өрөбүлүтэ сынныалан эрэ буолбакка үлэни-хамнаһы торумнуурга, былааны саһыланарга, инникини ырагалаттарга туһалаах буолаллар эбит дьин түмүккэ кэлиэххэ сөп.

"Ньурба оройуона" МО пресс-сулуустата.

– Оҕо дьобурун сайыннарар научнай-техничеккэй киин 25 сылын көрсө –

Үлэ тэтимин ыһыктыбакка

1989 сыл. Бу сылга Саха сиригэр эконо­мическай, социальнай сайдыытыгар улахан революционнай хамсааһын буолан турар. Ол курдук Саха сиригэр тыатын оройуонна­рыгар эдэр техниктэр станцияларын аһар туһунан Саха сиригэр Министирдэрин Сэ­биэтин от ыйын 27 күнүгэр 1989 сылга 273 №-дээх Дьаһала тахсыбыта. Бу дьаһал 1990 сыл тохсунньу ый 1 күнүгэр диэри олоххо киллэриллэн эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрэ тэриллэн үлэни саҕалайып курдук юри­дическай сирэйдээх буолаллара ирдэнэрэ. Ол иһин Ньурба оройуонун үөрэбин отде­лын сэбиэдиссэйэ Михаил Прокопьевич Федоров миигин ыгыран ылан "Эн эдэр техниктэр станцияларын дириэктэрэ буо­лабын, эийэхэ салайааччы буоларга бири­кээс бу табыста, илигин баттаа", - диэтэ. Ону мин сөбүлэстэбим эрэ дии. Илии бат­таатым бирикээскэ.

Онтон ыла бу саҕа үөрэх тэрилтэтэ юри­дическай сирэйдээх тэрилтэ буолары­гар сүүрүү-көтүү бөҕө буолла. Туох-хан­нык иннинэ Ленинскэй оройуон народнай де­путаттарын Сэбиэтин ситэриилээх кэми­тиэтин быһаарыыта тахсара наада этэ. Ол иһин райисполком бэрэссэдээтэлэ Семен Никифорович Романовка приемна ки­рэн кэпсэтин быһаарсан 12/2 №-дээх бала­бан ыйын 28 күнүгэр 1989 сылга эдэр тех­никтэр станцияларын аһан үлэлэтэр туһу­нан быһаарыыта табыста.

Бу быһаарыыта: балабан ыйын 1 күнү­тэн 1989 сылга Ньурбатаабы эдэр тех­никтэр станцияларын аһарга диэн этилин­нэ, финансовай үбүлээһини көрүү, сөптөөх базаны булуу, оройуоннаабы Госбанга счот аһарга, араас оборудованины, туттар­уһанар тэриллэри, станоктары булунар­га. Оройуоннаабы ДОСААФ көмөлү­хөүтээн эбээһинэстээн этилиннэ. Онно бары­тыгар районо сэбиэдиссэйэ М.П. Федоров эппиэтинэстээһинэн ананан турар.

Ол кэнниттэн 1-110 №-дээх ахсын­ны ый 25 күнүгэр 1989 с. М.П. Федоров бири­кээһинэн биһиэхэ урукку детдом дьы­тэ

бэриллэр уонна биэр ГАЗ-53 массыына ананар. Ити кэннэ аны биһиги туохха оло­буран, тугунан салайтаран үлэлиирбит наа­да буолбута. Онно эдэр техниктэр үлэ­лиэхтээх балаһыанньалара биһиэхэ ми­тэ, расчётнай счот аһарбыт көнүллэммитэ. Туспа төгүрүк бэчээттэммит. Бу барыта 1991 сыл муус устар 1 күнүгэр диэри баар буолбута. Онно 26 штатнай едини­цалаах бэйэтин бас билэр тэрилтэ аатын ылан үлэлэбитинэн барбыппыт.

Онон 710 кв м иэһнээх дьыэлэнэн, 12 хостонон, мастарыскайдаран, 2 маһы та­настыыр станоктанан, 1 ГАЗ-53 массыы­налаах, Убайаан оскуолаты, бириистэн, ра­йоно биэрэн остуолланан, олоппостонон үлэбит саҕаланан барбыта. Аан бастаан тэ­ринэн үлэлиирбитигэр улахан көмөнү онгорбуттара Федоров Михаил Прокопье­вич - районо сэбиэдиссэйэ, Ефремов Васи­лий Дмитриевич - районо инспектора, Ин­нокентьев Николай Наумович - Убайаан орто оскуолатын дириэктэрэ, Семенов Ни­колай Дмитриевич - Убайаан оскуолатын завхоза, Ноговицын Василий Петрович - Убайаан физикафа учуутала, Игнашев Ни­колай Ефремович - районо испэсэлиинэ.

Ол кэннэ саҕа сыл саҕаланытын кыт­та тохсунньу ыйтан куруһуок салайааччы­ларын бирикээстэрэ тахсыбыта:

Туманцев Федор Геннадьевич - тепло­ход капитана.

Тарасов Олег Анатольевич - техник.

Пан-си-хэ Владимир Николаевич - авиатехник.

Ноговицын Василий Петрович - учуу­тал.

Гаврильев Геннадий Николаевич - теле­маастар.

Платников Сергей Прокопьевич - суоппар.

Ефремов Роберт Захарович - уруһуй учуутала у.д.а.

Остуораһынан Васильева Любовь Се­меновна үлэбэ ылыллан биэнсийэбэ ба­рыар диэри үлэлэбитэ. 1992 сылга респу­бликатаабы оҕолор техничеккэй айар үлэ­лэрин көрүүгэ аан бастаан кыттыбыппыт. Онно 2 бастакы миэстэлэнэн, хас да би­риистээх миэстэлэри ылаттаан бэйэбитин биллэрэн кэлбиппит. Ол кэнниттэн ыла оройуонна оҕолор техничеккэй айар үлэ­лэрин быыстапкаларын тэрийэр буолбуп­пут. Ол 1993 сылтан этэ. Өрөспүүбүлүкэбэ быыстапка 2 сылга биридэ ытыллара. Онно биэр да өрөспүүбүлүкэтээри быыс­тапкалары көтүпкээ кыттар буолбуппут.

1993 сылтан Сэбиэскэй Сојуус ыһыл­лан саҕаттан тэринни буолта. Онно ким кыайан тэриммэтэх, тустаах юри­дическай докумуоннарын онгостон биһи­гэргэттэрбэтэх тэрилтэтин саптарара.

Онон 1993 сылтан 1994-95 сс. биһиги тэрилтэ иккитэ уларыйан түмүгэр эдэр тех­никтэр станциялара диэн ааттанара. Бүтэ­һигэр "Центр Технического Творчества Де-

тей" диэн буолбуппут. Салгыы 1998 сылга бүтэһин саҕа балаһыанньаны, устаап би­гэргэттэрэн "Нюрбинский центр детского научно-технического творчества" диэн аат­танар буолбуппут. Манна биһиэхэ прог­раммабытыгар Дьиикимдэ оскуолатын учуутала дьыэ кэргэнин балаһыанньатынан Ньурбаа көһөн ки­рэр буолан Мойокуу­нап Аркадий Спиридонович биһиэхэ үлэ­лиир буолбута. Улахан көмөнү саҕалыы хайысханы, эрчими, тэтими биэрбитэ.

Бу саҕа тэриллээх техничеккэй ку­руһуоктарбыт программаларын педагогич­ескай наука кандидата Петр Петрович Кондратьев биһирээбитэ уонна үлэбитигэр улахан ситиһини бастакынан кини ба­бар­быта. Онон буолуо, сотору биһиги "Опор­най киин" диэн ааты сүгэн дьобундук аат­танар тэрилтэ буолбуппут.

1995 сыл биһиэхэ олус үчүгэй сылынан буолар. Саха өрөспүүбүлүкэтин үөрэбин министи­рин бастакы солбуйааччы М.П. Федоров улахан көмөтүнэн, очотообу кэмнэ үлэлиир "Билии Банк" управ­ляюща-йа Миронов М.Ф. күүстээх көмөтүнэн би­һиги оройуонга бэс ыйыгар, сайынны ыһыах үгэнигэр авиамоделированиеба Арассыыа региональной күрэхтэһиитэ ытыллыбыта. Онно кыттарга Улан-Удэ уонна Чита оҕолорун хамаандата кэлиэх буолан баран харчы кыайан булбакка ула­ханлык хомойон туран кэлбэттэрин бил­лэрбиттэрэ. Ол эрэн Дьокуускайтан 2, би­һиэнэ 1, Булүү Тааһарыттан 1 хамаанда­лар буолан, барыта 4 хамаанда куоталас­пыппыт. Онно биһиги оройуон 3 -с бири­истээх миэстэни ылыбыппыт. Бу күрэхтэ­һини тэрийэн ытыгарга "Дом школьни­ков" дириэктэрэ Валентина Яковлевна Да­выдова уонна УНО начальнига Кузьмин Виктор Михайлович күүстээх көмөнү онгорбуттара. Үбүнэн-аһынан үөрэх ми­нистэриститэбэтэ уонна Билии Баан, оройуоннаабы үөрэх управлениета көмөлө­сүттэрэ. Ол улахан күрэх ытыгы тэрээһинэ кэлин араас мероприятиялары ытыгар­бытыгар элбэх уопуту, билиини биэрбитэ диэн этиэхтээхпит.

1998 сылга тэрилтэбит үһүстээх улары­йарыгар үгүс күчүмэбэйдири көрсүбүппүт. Ол курдук тэрилтэбит Устаабын, Бала­һыанньатын үөрэх министиэриститэтин юристара, эканэмиистэрэ, юстиция ми­нистэриститэбэтэ, өрөспүүбүлүкэ баайга­дуолга министиэриститэбэтэ, түмүгэр үөрэх министиэриститэбэтэ илии баттаан үлэлиир­битигэр көнүл биэрэн лицензия ылыбып­пыт. Устааппын 3-4-тэ бэчээттэтэн, хаста да балаһыанньаны уларыттаран сүүрүү-көтүү бөҕө буолбутум. Дойдубар кэ­лэн лицензия ылым диэбиппэр сорохтор итэ­бэйбэтэх курдук туттубуттара. Онно өйдөө­бүтүм үгүс оскуоалар, детсадтар лицензи­яны ыла иликтэрин.

Ол кэннэ билигин да юри­дическай до­кумуоннарбыт хаста да уларыйдылар-тэлэ-

рийдилэр. Хата ону дирекциябыт тутатына уларытан, эппиттэрин толорон иһэр. Би­лигин санаатхына Сојуус ыһыллан ити үлүгэр түн-тан түһүүгэ, сокуон бөҕө өрө­таннары тахса турарыгар хата ситим саҕат­тан сиблэнэн, сап саҕаттан салбанан, штат бөҕөнү сарбыйалларыттан ордон күн бач­чатыгар диэри үлэлиирбититтэн үөрэбин. Тэрилтэбит үлэлиир кэмин тухары олус дьулуурдаах, улахан талааннаах педагогтар үлэлэбиттэрэ уонна билигин да үлэлиил­лэр.

Ол курдук уһулччу талааннаахтарынан буолаллар: начальнай кылаас учууталлара идэлээх Мойокунов Аркадий Спиридоно­вич, Семенов Николай Дмитриевич, тех­нология учуутала идэлээх Поликарпов Ни­колай Семенович, уруһуй учуутала Ефре­мов Роберт Захарович, физкультура учуутала Гаврильев Геннадий Николаевич - теле­маастар, Маарга Егор Петрович Мухин, авиатехник Пан-Си-Хэ Владимир Николаевич, летчик Тихонов Михаил Афанасье­вич, архитектор үөрэхтээх Андреева Лена Васильевна, Додохов Петр Иванович - уру­һуй учуутала, Назаров Аркадий Николаевич - рабочай у.д.а. Маннык көһөнө дьон­нор үлэлээннэр тэрилтэбит очоттон бач­чаа диэри сайда-кэнни турарынан киэн туттабын.

2000 сылга "Сердце отдаю детям" диэн Арассыыа үрдүнэн улахан куонкуруска кыайылаах тахсан өрөспүүбүлүкэ Кубо­гын ылыбыппыт. Арассыыа Дальнай Вос­токка регионугар бириистээн дипломуна на­бараадаламмыппыт. Өрөспүүбүлүкэбэ ытыллар оҕолор айымньыларын көрөр аналлаах техничеккэй быыстапкаларга кыттан ситиһиитэ эбиллэн уонна улаатан иһэригэр үөрэбит.

Үлэбит тэтимин түһэрбэт сыаллаах са­йыннарылаах үөрэхтээһингэ ылан үлэ­лиибит-хамсыбыт. 1993 сылтан Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэбин министиэри­ститэтин профильнай уонна политехничес­кай үөрэхтээһингэ отдела "Сатабыл" диэн ааттаан оскуоаларга оҕону араас идэбэ үлэнэн иити хайысхата бара турар. Ол өс­сө билигин сайыннарыллан ирдэбилит аата "Дуальное воспитание" диэн буолар. Ол аата оҕолору араас кустарнай ремесло­ра идэбэ уһуйуу, оҕолорбут инникитин идэ­лээх тахсаннар кэскиллэрин сайыннарыы буолар.

Үлэбит сүрүн хайысхалара ол буола­лар.

В.А. НИКИФОРОВ,
1989-2006 сс. Ньурбатаабы
оҕо дьобурун сайыннарар
научнай-техничеккэй киин дириэктэрэ,
педагог,
"Гражданской килбиэн"
бэлиэ хаһаайына,
Саха сиригэр үөрэбириитин туйгуна,
Арассыыа уопсай үөрэбириитин
бочуоттаах үлэһитэ.

– "Саха сиригэр Саҕа ааттара" –

Кырачаан пианист ситиһиитэ

Билигин олох ирдэбилэ оҕону оскуола предметтэринэн үөрэтии эрэ буолбакка, бары өтүнэн сайыннарыы, сатабылын олоххо туһаныы, бэйэни бэйэ сайыннарыыга олох ууруу буолар. Манна муусуканан дьарыктаныы биэр эмиэ сүрүн оруолаах, чуолаан фортепьяноба дьарык. А. Рубинштейн эппитинэн, фортепьяноба оонньоонун тарбах хамсаныыта, онтон фортепьяноба толоруу - бу дууһа хамсаныыта.

Дууһаны хамсар толорооччу туспа айдарылаах, ураты дьобуру­даах буолара чахчы. Маннык оҕо­лору сүүмэрдир санааттан өрөспүү­бүлүкэ үрдүнэн "Саха сиригэр Саҕа ааттара" диэн эдэр толо­рооччулар күрэхтэрэ сыл ахсын ытыллар. 2014 сыл түмүгэр Дьо­куускай куоракка буолбут 250 оҕо кыттааччылаах үбүлүйдээх XV-с күрэххэ Ньурбатаабы муусука ос­куолатын үөрэнээччитэ Саша Прокопьева ситиһиилээхтик кыт­

тан кэлбитэ. Саша "Саха сиригэр Саҕа ааттара" күрэх "Фортепья­но" номинациятыгар I дипломант үрдүк аатын ыла. Бу номинация­ба 46 эдэр толо­рооччу күөн көрсү­бүтэ.

Кыайылаах кырачаан киһи­бит 3 кыстаах эдэр ыал таптал­лаах оҕолоро, кини 3 №-дээх Ньурбатаабы начальнай оскуола 2-с кылааһын үөрэнээччитэ, үөрэх туйгуна. Ийэтэ Прасковья Владимировна "Полет" маҕаһын

атыһыта, аҕата Август Николае­вич такси сулуспатыгар үлэлиир. Сашенька төрөппүттэрэ уонна эбэлээх эһэтэ оҕолорун таптыыр дьарыгар сүрүн болҕомтолорун уураллар, олуһун өйүүллэр. Тө­рөппүт көмөтө, ураты кыһамныыта суох маннык улахан, өрөспүү­бүлүкэ таһымнаах ситиһиитэ тиийэр уустук. Оҕолорун хас бири­ди кыра да буоллар сити­һиитин хайбаан, өйөөн инникигэ кынаттылар, үрдүк чыпчаал­лары дабайарга эрэл үөскэтэллэр.

Дьоннорун үөрдэн Саша ос­куолатыгар туйгунук үөрэнэр. Фортепьяноба дьарыктанарын та­һынан уруһуйдуурун сөбүлүүр. Кэрэ эйгэбэ чугас оҕо бары өт­түнэн сатабыллаах буолар дииллэ­рин Саха уруһуйдарынан үөрэ­нэр оскуолатыгар бэрт интэри­һинэй быыстапка тэрийбиттэрэ

өсө төгүл туоһулуур. Учууталлара үөрэнээччилэрин олуһун хай­гыллар, олус бэрээдэктээх, эп­иэтинэстээх, табарыстарыгар сымнабас сыһыаннаах, көрсүө майгылаах оҕо дииллэр.

Прокопьева Саша фортепья­ноба уһуйааччыта, учуутала Арас­сыыа уопсай үөрэбириитин Бо­чуттаах үлэһитэ, Саха өрөспүү­бүлүкэтин култууратын туйгуна Лена Николаевна Таюрская. Би­лигин педагогика учууталга ир­дэбилэ күүһүнэн турар. Үчүгэй учуутал, бастатан туран, оҕо уус­тук психологиятын ымпыгын­чымпыгын баһылаабыт уопуттаах психолог буолуохтаах. Оҕо сай­дыытыгар сүрүн хайысхатын то­рунмууругар, муусуканы таптыы улаатарыгар учуутал бастакы олу­гу уураар. Манна учууталтан хас бири­ди оҕо ураты сыһан,

туспа ирдэбил баар буолуохтаах. Лена Николаевна ити эппиэти­нэстээх үлэни баһылаабыта ном­нуо 30 сыл буолла. Үрдүк култуу­ралаах, баай дууһалаах, киэн уопуттаах үтүө суобастаахтык үлэ­лиир киһи ситиһиитэ да үгүс буо­лар. Бүтэник арылхай холобуру­нан Саша Прокопьева ситиһиитин бэлиэтиэххэ сөп.

Кэскиллээх муусукаан оҕо, Сашенька Прокопьева, инники суолун тобуларга, киһи быһыы­тын сайдарга, кэрэни сыана­лыырга уонна өйдүүргэ, олоххо бэлэмнээх буолар бары сатабылы муусука алыптаах дорбоно эрл­лээх аргыс, күөс-көмө буоллун, ситиһиитин үрдүкү чыпчаалларыгар тириэртин.

"Ньурба оройуона" МО
пресс-сулуспата.

ПРОГРАММА ТВ С 26 ЯНВАРЯ ПО 1 ФЕВРАЛЯ

Понедельник, 26 января

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.10, 13.55, 04.30 Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить здорово! 12+ 10.55, 02.35 Модный приговор 12+ 12.10 Т/с "Мосгаз" 16+ 14.25, 15.15, 23.45 Время покажет 16+ 16.00, 03.35 Мужское/Женское 16+ 17.00, 01.40 Наедине со всеми 16+ 18.00 Вечерние Новости 18.45 Давай поженимся! 16+ 19.50 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с "Тест на беременность" 16+ 23.30 Ночные новости 00.40 Проверь себя 12+

РОССИЯ1

05.00 Утро России 09.00 Диалог 12+ 09.55 О самом главном 12+ 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия" 12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50 Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "Сердце звезды" 12+ 16.00 Т/с "Последний январь" 12+ 17.30 Т/с "Бедные родственники" 12+ 18.30 Прямой эфир 12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши! 0+ 21.00 Т/с "Косатка" 12+ 23.40 Д/ф "Крым. Приятное свидание" 12+

НБК САХА

06:00 «Чэгийн буол!» 6+ 06:15 «Күн-дьыл эргирээ» 6+ 06:30 «Сэһэн суолунан» («Боробон» ТВ) 6+ 07:00 «Сага күн-Новый день» 6+ 10:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 10:15 «Санаалар» 12+ 11:00 «Эн-сулускун» 0+ 11:15 «Аал-луук мас» 6+ 11:45 «Дойдум дьоно» («Сунтаар» ТВ) 6+ 12:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 12:10 «В кадре-республика» (ТВ «Алдан») 6+ 12:30 «Жизнь прекрасна!» 6+ 13:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ «Дойдум дьоно» 6+ 18:00 «Саха сирэ» 12+ 18:15 «Үтүө киэһэнэн!» аһа-бас эфир 6+ 18:45 «Күн-чээн» 6+ 19:00 «Якутия» 12+ 19:15 «Эн-сулускун!» 0+ 19:30 «Улуу Кыайы 70 сылыгар» 6+ 20:00 «Буква закона» прямая эфир 12+ 20:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 21:00 «Бийикчээн» 0+ 21:15 «Кыыс Хотун» Үйэлээх олобо А.Сыромятникова төрөөбүтэ 100 сылыгар 6+ 21:45 «Сага сүүрээ» 6+ 22:00 «Жизнь прекрасна!» 6+ 23:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 23:30 «Үтүө киэһэнэн!» 6+

КАРУСЕЛЬ

04.00, 00.10 М/с "Букашки" 6+ 04.10 М/с "Смурфики" 6+ 05.00 Прыг-Скок Команда 6+ 05.10 М/с "Крошка Кью" 6+ 06.00 М/ф "Девочка и слон" 6+, "Янтарный замок" 6+ 06.45, 17.40, 01.15 М/с "Весёлые паровозики из Чаггинтона" 6+ 07.30, 18.20, 01.55 М/с "Шарлотта Земляничка. Ягодный пирог" 6+ 07.50 Лентяево 6+ 08.20 М/с "Принцесса Лилифи" 6+ 09.15 М/ф "Последняя невеста Змея Горыныча" 6+, "Как грибы с горохом воевали" 6+, "Дом, который построили все" 6+ 10.00 Давайте рисовать! 6+ 10.20 М/с "Малыш Вилли" 6+ 10.55 Звёздная команда 6+ 11.10 М/с "Лунтик и его друзья" 6+ 13.35 Один против всех 6+ 14.15 М/ф "Терёхина таратайка" 6+, "Али-Баба и сорок разбойников" 6+ 15.00 М/с "Татонка" 6+ 15.45, 03.10 М/с "Нодди в стране игрушек" 6+ 16.45, 00.25 М/с "Рыцарь Майк" 6+ 18.40 М/ф "Золотые колосья" 6+, "В гостях у гномов" 6+, "Пустомеля" 6+ 19.30 Спокойной ночи, малыши! 0+ 19.40 М/с "Барбоскины" 6+ 20.50 М/с "Везуха!" 6+ 21.15 М/с "Кольбельные мира" 6+ 21.25 Т/с "Классная школа" 6+ 21.50 Навигатор Алгрейд 12+ 21.55 Т/с "Доктор Кто" 12+ 22.40 Русская литература 12+ 23.10 Х/ф "Грамматика любви" 12+ 02.15 М/с "Врумиз" 6+

Вторник, 27 января

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.10 Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить здорово! 12+ 10.55, 02.40 Модный приговор 12+ 12.10 Женский журнал 12+ 12.20, 21.30 Т/с "Тест на беременность" 16+ 14.25, 15.15, 23.50 Время покажет 16+ 16.00, 03.40 Мужское / Женское 16+ 17.00, 01.45 Наедине со всеми 16+ 18.00 Вечерние Новости 18.45 Давай поженимся! 16+ 19.50 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 23.35 Ночные новости 00.45 Проверь себя 12+

РОССИЯ1

05.00 Утро России 09.00 Русский след Ковчега завета 09.55 О самом главном 12+ 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия" 12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50 Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "Сердце звезды" 12+ 16.00 Т/с "Последний январь" 12+ 17.30 Т/с "Бедные родственники" 12+ 18.30 Прямой эфир 12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши! 0+ 21.00 Т/с "Косатка" 12+ 23.45 Моя блокада 16+

НБК САХА

06:00 «Чэгийн буол!» 6+ 06:15 «Дойдум дьоно» («Майа» ТВ) 6+ 07:00 «Сага күн-Новый день» 6+ 10:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 10:15 «Чэгийн» 12+ 11:00 «Эн-сулускун» 0+ 11:15 «Портрет на фоне эпохи» А.Я.Овчинникова 6+ 12:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 12:10 «Сага сүүрээ» 6+ 12:30 «Үчүгэйин бу сиргэл!» 6+ 13:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 17:30 «Дойдум дьоно» («Муома» ТВ) 6+ 18:00 «Саха сирэ» 12+ 18:15 «Үтүө киэһэнэн!» аһа-бас эфир 6+ 18:45 «Күн-чээн» 6+ 19:00 «Якутия» 12+ 19:15 «Эн-сулускун!» 0+ 19:30 «Харах далыгар» аһа-бас эфиргэ ток-шоу 12+ 20:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 21:00 «Бийикчээн» 0+ 21:15 «Аал-луук мас» 6+ 21:45 «Сага сүүрээ» 6+ 22:00 «Үчүгэйин бу сиргэл!» 6+ 23:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 23:30 «Үтүө киэһэнэн!» 6+

КАРУСЕЛЬ

04.00, 00.10 М/с "Букашки" 6+ 04.10 М/с "Смурфики" 6+ 05.00 Прыг-Скок Команда 6+ 05.10 М/с "Крошка Кью" 6+ 06.00 М/ф "Волшебная палочка" 6+, "Куда летит, Витар?" 6+, "Ежик в тумане" 6+ 06.45, 17.40, 01.15 М/с "Весёлые паровозики из Чаггинтона" 6+ 07.30, 18.20, 01.55 М/с "Шарлотта Земляничка. Ягодный пирог" 6+ 07.50 Лентяево 6+ 08.20 М/с "Принцесса Лилифи" 6+ 09.15 М/ф "Приключения Заплатой и Точки" 6+, "Кентервильское привидение" 6+, "На лесной тропе" 6+ 10.00 Давайте рисовать! 6+ 10.20 М/с "Малыш Вилли" 6+ 10.55 Звёздная команда 6+ 11.10 М/с "Мук" 6+ 13.35 Один против всех 6+ 14.15 М/ф "Голубой щенок" 6+, "Чудесный сад" 6+ 15.00 М/с "Татонка" 6+ 15.45, 03.10 М/с "Ныряй с Олли!" 6+ 16.45, 00.25 М/с "Рыцарь Майк" 6+ 18.40 М/ф "Золотой мальчик" 6+, "У страха глаза велики" 6+ 19.30 Спокойной ночи, малыши! 0+ 19.40 М/с "Фиксики" 6+ 20.50 М/с "Везуха!" 6+ 21.15 М/с "Кольбельные мира" 6+ 21.25 Т/с "Классная школа" 6+ 21.50 Навигатор Алгрейд 12+ 21.55 Т/с "Доктор Кто" 12+ 22.40 История России 12+ 23.10 Х/ф "Несрочная весна" 12+ 02.15 М/с "Врумиз" 6+

Среда, 28 января

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.10 Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить здорово! 12+ 10.55, 02.40 Модный приговор 12+ 12.10 Женский журнал 12+ 12.20, 21.30 Т/с "Тест на беременность" 16+ 14.25, 15.15, 23.50 Время покажет 16+ 16.00, 03.40 Мужское / Женское 16+ 17.00, 01.45 Наедине со всеми 16+ 18.00 Вечерние Новости 18.45 Давай поженимся! 16+ 19.50 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 23.35 Ночные новости 00.45 Проверь себя 12+

РОССИЯ1

05.00 Утро России 09.00 Кузькина мать. Итоги 12+ 09.55 О самом главном 12+ 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия" 12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50 Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "Сердце звезды" 12+ 16.00 Т/с "Последний январь" 12+ 17.30 Т/с "Бедные родственники" 12+ 18.30 Прямой эфир 12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши! 0+ 21.00 Т/с "Косатка" 12+ 22.50 Русская Антарктида. XXI век 12+

НБК САХА

06:00 «Чэгийн буол!» 6+ 06:15 «Дойдум дьоно» («Ньурба» ТВ) 6+ 06:30 «Шаги к музыке» 6+ 07:00 «Сага күн-Новый день» 6+ 10:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 10:15 «Тыыннаах дорбон» 6+ 11:00 «Эн-сулускун» 0+ 11:15 «Хотугу сулус» телевизионнай күрэх 0+ 12:00 «Саха сирэ» 12+ 12:10 «Сага сүүрээ» 6+ 12:30 «Үчүгэйин бу сиргэл!» 6+ 13:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 17:30 «Бэтэрээн нэр кэспиилэр» («Ньурба» ТВ) 6+ 18:00 «Саха сирэ» 12+ 18:15 «Үтүө киэһэнэн!» аһа-бас эфир 6+ 18:45 «Күн-чээн» 6+ 19:00 «Якутия» 12+ 19:15 «Кэрэ киби-Далбар Хотун» 6+ 20:00 «Тыа сирэ-олох төрдө» 12+ 20:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 21:00 «Бийикчээн» 0+ 21:15 «Сага санаата» 6+ 21:45 «Сага сүүрээ» 6+ 22:00 «Үчүгэйин бу сиргэл!» 6+ 23:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 23:30 «Үтүө киэһэнэн!» 6+

КАРУСЕЛЬ

04.00, 00.10 М/с "Букашки" 6+ 04.10 М/с "Смурфики" 6+ 05.00 Прыг-Скок Команда 6+ 05.10 М/с "Крошка Кью" 6+ 06.00 М/ф "Верни рехса" 6+, "Алло! Вас слышит" 6+, "Путешествие муравья" 6+ 06.45, 17.40, 01.15 М/с "Весёлые паровозики из Чаггинтона" 6+ 07.30, 18.20, 01.55 М/с "Шарлотта Земляничка. Ягодный пирог" 6+ 07.50 Лентяево 6+ 08.20, 02.15 М/с "Милли и Молли" 6+ 09.15 М/ф "Золотые колосья" 6+, "В гостях у гномов" 6+, "Пустомеля" 6+ 10.00 Давайте рисовать! 6+ 10.20 М/с "Малыш Вилли" 6+ 10.55 Звёздная команда 6+ 11.10 М/с "Паровозик Тишка" 6+ 13.35 Один против всех 6+ 14.15 М/ф "Два брата в Индии" 6+, "Друзья-товарищи" 6+, "Лечение Василия" 6+ 15.00 М/с "Татонка" 6+ 15.45, 03.10 М/с "Ныряй с Олли!" 6+ 16.45, 00.25 М/с "Рыцарь Майк" 6+ 18.40 М/ф "Зайка-заянышка" 6+, "Королева Зубная Щётка" 6+, "О том, как гном покинул дом и..." 6+ 19.30 Спокойной ночи, малыши! 0+ 19.40 М/с "Смешарики" 6+ 20.50 М/с "Везуха!" 6+ 21.15 М/с "Кольбельные мира" 6+ 21.25 Т/с "Классная школа" 6+ 21.50 Навигатор Алгрейд 12+ 21.55 Т/с "Доктор Кто" 12+ 22.40 Русская литература 12+ 23.10 Х/ф "Несрочная весна" 12+

Четверг, 29 января

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.10 Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить здорово! 12+ 10.55, 02.40 Модный приговор 12+ 12.10 Женский журнал 12+ 12.20, 21.30 Т/с "Тест на беременность" 16+ 14.25, 15.15, 23.50 Время покажет 16+ 16.00, 03.40 Мужское / Женское 16+ 17.00, 01.45 Наедине со всеми 16+ 18.00 Вечерние Новости 18.45 Давай поженимся! 16+ 19.50 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 23.35 Ночные новости 00.45 На его месте мог быть я 12+

РОССИЯ1

05.00 Утро России 09.00 Финансовые битвы Второй Мировой 12+ 09.55 О самом главном 12+ 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия" 12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50 Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "Сердце звезды" 12+ 16.00 Т/с "Последний январь" 12+ 17.30 Т/с "Бедные родственники" 12+ 18.30 Прямой эфир 12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши! 0+ 21.00 Т/с "Косатка" 12+ 22.50 Специальный корреспондент 12+ 00.30 Красота по-русски 16+

НБК САХА

06:00 «Чэгийн буол!» 6+ 06:15 «В кадре-республика» (ТВ «Алдан») 6+ 06:30 «Году литературы» (ТВ «Нерюнгри») 6+ 07:00 «Сага күн-Новый день» 6+ 10:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 10:15 «Т.О.К.» интерактивной күрэх 6+ 11:15 «Эн-сулускун» 0+ 11:30 «В кадре-республика» (ТВ «Ленск») 6+ 12:00 «Саха сирэ» 12+ 12:10 «Сага сүүрээ» 6+ 12:30 «Жизнь прекрасна!» 6+ 13:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 17:30 «Олох кэмүс күһүн» («Сунтаар» ТВ) 12+ 18:00 «Саха сирэ» 12+ 18:15 «Үтүө киэһэнэн!» аһа-бас эфир 6+ 18:45 «Күн-чээн» 6+ 19:00 «Якутия» 12+ 19:15 «Эн-сулускун!» 0+ 19:30 «Сага сүүрээ» 6+ 19:45 «Диалог с властью» прямая эфир 12+ 20:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 21:00 «Бийикчээн» 0+ 21:15 «Сэргэлээххэ сэһэр-гэһиэх» 6+ 22:00 «Жизнь прекрасна!» 6+ 23:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 23:30 «Үтүө киэһэнэн!» эфир 6+

КАРУСЕЛЬ

04.00, 00.15 М/с "Букашки" 6+ 04.10 М/с "Смурфики" 6+ 05.00 Прыг-Скок Команда 6+ 05.10 М/с "Крошка Кью" 6+ 06.00 М/ф "Стёпалморж" 6+, "Стойкий оловянный солдатик" 6+ 06.45, 17.40, 01.15 М/с "Весёлые паровозики из Чаггинтона" 6+ 07.30, 18.20, 01.55 М/с "Шарлотта Земляничка. Ягодный пирог" 6+ 07.50 Лентяево 6+ 08.20, 02.15 М/с "Милли и Молли" 6+ 09.15 М/ф "Бибигон" 6+, "Золотой мальчик" 6+, "У страха глаза велики" 6+ 10.00 Давайте рисовать! 6+ 10.20 М/с "Малыш Вилли" 6+ 10.55 Звёздная команда 6+ 11.10 М/с "Белка и Стрелка. Озорная семейка" 6+ 13.35 Один против всех 6+ 14.15 М/ф "Как один мужик двух генералов прокормил" 6+, "Горный мастер" 6+ 15.00 М/с "Татонка" 6+ 15.45, 03.10 М/с "Ныряй с Олли!" 6+ 16.45, 00.25 М/с "Рыцарь Майк" 6+ 18.40 М/ф "Бобры идут по следу" 6+, "Волчище - серый хвостиче" 6+, "Муравьишка-хвастунышка" 6+ Спокойной ночи, малыши! 0+ 19.40 М/с "Маша и Медведь" 6+ 20.50 М/с "Везуха!" 6+ 21.15 М/с "Кольбельные мира" 6+ 21.25 Т/с "Классная школа" 6+ 21.50 Навигатор Алгрейд 12+ 21.55 Т/с "Доктор Кто" 12+ 22.40 История России 12+ 23.10 Х/ф "Два голоса" 12+

Пятница, 30 января

ПЕРВЫЙ

05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.10, 05.25 Контрольная закупка 12+ 09.45 Жить здорово! 12+ 10.55 Модный приговор 12+ 12.10 Женский журнал 12+ 12.20 Т/с "Тест на беременность" 16+ 14.25, 15.15 Время покажет 16+ 16.00 Мужское/Женское 16+ 17.00 Жди меня 16+ 18.00 Вечерние Новости 18.45 Человек и закон 16+ 19.50 Пусть чудес 16+ 21.00 Время 21.30 Три аккорда 16+ 23.30 Вечерний Ургант 16+ 00.25 Илья Кабаков. В будущее возьмут не всех 16+ 01.35 Х/ф "Омен-3" 18+ 03.30 Х/ф "Начинающие" 16+

РОССИЯ1

05.00 Утро России 08.55 Мусульмане 12+ 09.10 Нина Мылкова. До и после "Гадюки" 12+ 10.05 О самом главном 12+ 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.35, 14.30, 17.10, 19.35 Вести-Москва 11.55 Т/с "Тайны следствия" 12+ 12.55 Особый случай 12+ 14.50 Вести. Дежурная часть 15.00 Т/с "Сердце звезды" 12+ 16.00 Т/с "Последний январь" 12+ 17.30 Т/с "Бедные родственники" 12+ 18.30 Прямой эфир 12+ 20.50 Спокойной ночи, малыши! 0+ 21.00 Т/с "Косатка" 12+ 22.50 Главная сцена 12+ 23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+ 00.55 Х/ф "Превратности судьбы" 12+

НБК САХА

06:00 «Чэгийн буол!» 6+ 06:15 «Дойдум дьоно» («Муома» ТВ) 6+ 06:45 «Дойдум дьоно» («Сунтаар» ТВ) 6+ 07:00 «Сага күн-Новый день» 6+ 10:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 10:15 «Харах далыгар» 12+ 11:15 «Эн-сулускун!» 0+ 11:30 «Кыыс Хотун» үйэлээх олобо А.Сыромятникова төрөөбүтэ 100 сылыгар 6+ 12:00 «Саха сирэ» 12+ 12:10 «Сага сүүрээ» 6+ 12:30 «Жизнь прекрасна!» 6+ 13:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 17:30 «Олох кэмүс күһүн» («Сунтаар» ТВ) 12+ 18:00 «Саха сирэ» 12+ 18:15 «Үтүө киэһэнэн!» аһа-бас эфир 6+ 18:45 «Күн-чээн» 6+ 19:00 «Якутия» 12+ 19:15 «Эн-сулускун!» 0+ 19:30 «Сага сүүрээ» 6+ 19:45 «Диалог с властью» прямая эфир 12+ 20:30 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 21:00 «Бийикчээн» 0+ 21:15 «Сэргэлээххэ сэһэр-гэһиэх» 6+ 22:00 «Жизнь прекрасна!» 6+ 23:00 «Саха сирэ-Якутия» 12+ 23:30 «Үтүө киэһэнэн!» эфир 6+

КАРУСЕЛЬ

04.00 М/с "Букашки" 6+ 04.10, 11.10 М/с "Смурфики" 6+ 05.00 Прыг-Скок Команда 6+ 05.10 М/с "Крошка Кью" 6+ 06.00 М/ф "Баянранкин, будь человеком!" 6+, "Ивашка из Дворца пионеров" 6+, "Случилось это зимой" 6+ 06.45, 17.40, 01.15 М/с "Весёлые паровозики из Чаггинтона" 6+ 07.30, 18.20, 01.55 М/с "Шарлотта Земляничка. Ягодный пирог" 6+ 07.50 Лентяево 6+ 08.20, 02.15 М/с "Милли и Молли" 6+ 09.15 М/ф "Зайка-заянышка" 6+, "Королева Зубная Щётка" 6+, "О том, как гном покинул дом и..." 6+ 10.00 Давайте рисовать! 6+ 10.20 М/с "Малыш Вилли" 6+ 10.55 Звёздная команда 6+ 11.10 М/с "Белка и Стрелка. Озорная семейка" 6+ 13.35 Один против всех 6+ 14.15 М/ф "Как один мужик двух генералов прокормил" 6+, "Горный мастер" 6+ 15.00 М/с "Татонка" 6+ 15.45, 03.10 М/с "Ныряй с Олли!" 6+ 16.45, 00.25 М/с "Рыцарь Майк" 6+ 18.40 М/ф "Бобры идут по следу" 6+, "Волчище - серый хвостиче" 6+, "Муравьишка-хвастунышка" 6+ Спокойной ночи, малыши! 0+ 19.40 М/с "Маша и Медведь" 6+ 20.50 М/с "Везуха!" 6+ 21.15 М/с "Кольбельные мира" 6+ 21.25 Т/с "Классная школа" 6+ 21.50 Навигатор Алгрейд 12+ 21.55 Х/ф "31 июня" 12+

Суббота, 31 января

ПЕРВЫЙ

06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.10 Х/ф "Орел и решка" 12+ 08.00 Играй, гармонь любимая! 12+ 08.45 М/с "Смешарики. Новые приключения" 0+ 09.00 Умницы и умники 12+ 09.45 Слово пастыря 12+ 10.15 Смак 12+ 10.55 Виктор Косых. "Не бейте его, это артист!" 16+ 12.15 Идеальный ремонт 12+ 13.10 Х/ф "Вышел жжик из тумана..." 16+ 17.05 Кто хочет стать миллионером? 12+ 18.00 Вечерние Новости 18.15 Угадай мелодию 12+ 19.00 Театр Эстрады 16+ 21.00 Время 21.30 Сегодня вечером 16+ 23.15 Х/ф "Нерассказанная история США" 16+ 00.25 Х/ф "Возлюбленные" 18+ 02.50 Х/ф "Черные небеса" 16+ 04.50 Мужское/Женское 16+

РОССИЯ1

05.15 Х/ф "SOS" над тайгой" 12+ 06.35 Сельское утро 12+ 07.05 Диалог 12+ 08.00, 11.00, 14.00 Вести 08.10, 11.10, 14.20 Вести-Москва 08.20 Военная программа 12+ 08.50 Планета собак 12+ 09.25 Субботник 12+ 10.05 Моя планета 12+ 11.20, 14.30 Х/ф "Костер на снегу" 12+ 15.40 Субботний вечер 12+ 17.35 Петросян-шоу 16+ 20.00 Вести в субботу 12+ 20.45 Х/ф "Гордиев узел" 12+ 00.25 Х/ф "Красавица и Чудовище" 12+

НБК САХА

07:00 «Чэгийн буол!» 6+ 07:15 «Дойдум дьоно» («Хотун Булүү» ТВ) 6+ 07:45 «ПРОдвижение» 6+ 08:00 «Дойдум дьоно» («Муома» ТВ) 6+ 08:30 «Тыа сирэ-олох төрдө» 12+ 09:15 «Моя Якутия» 6+ 09:45 «Эн-сулускун!» 0+ 10:00 «Дойдум дьоно» («Ньурба» ТВ) 6+ 10:30 «Чэгийн» аһа-бас эфир 12+ 11:15 «Истинг илдьит» 0+ 12:00 «Ыраах-чугас аймактарбыт» («Боро-бон» ТВ) 6+ 12:30 «Дойдум дьоно» 6+ 13:15 «Аал-луук мас» 6+ 13:30 «Саха Сирэ. Күнтэн күн» 17:30 «ТВ фондатыттан» 6+ 18:00 «Истинг илдьит» 0+ 18:45 «Геван» 6+ 19:15 «Аал-луук мас» 6+ 19:45 «Сардаана» 6+ 20:30 «Якутия. День за днем» 6+ 21:15 «Дойдум дьоно» («Хотун Булүү» ТВ) 6+ 22:00 «Тюрк-шоу» кэнсиэр 0+

– Бэчээттэммиккэ эргиллэн –

Сөптөөх туруорсуу

Улуустаабы "Ньурба" хаһыат тохсунньу 17 күнүнээби 3-4 №-н 4-с страницатыгар бэчээттэнэн тахсыбыт "Ыраах Убайааннар кыһалбаларын туруорсаллар" диэн түөлбэ салайааччыта Шадрина Анна Марковна Ыраах Убайаан олохтоохторун ааттарыттан аһабыс сурукка Ньурба куоратын дыһалтатын манньк эпизитиэр.

"Ыраах Убайаан" түөлбэ олохтоохторо арыгыны утары охсунаргыт, арыгыны атылыыр маҕаһын арылларын утараргытын сөп дии саныыбыт. Биһиги санаабытыгар арыгы биһиги олохпугу сүрдээбин мэхэйдиир куһаҕан дыаллык. Онон сибээстээн биһиги өссө төгүл көрдөһүөх этибит, аһаардас Ыраах Убайаан олохтоохторо буолбакка, Ньурба бары олохтоохторо, бары общественнай тэрилтэлэр бу дыаллыгы утары охсунууга биһиргэ түмсэн, күсүтээх үлэни ыыттаһыптына табыллар.

Арыгы атылланар сирич чопчулуур сокуон барылын куорат дьокутааттара VII-с сессияларыгар кулун тутар 13 күнүгэр 2013 сылга ылыммытара. Ньурба куоратыгар арыгы оскуолалар, уһуһааннар, культурнай-сынньанар тэрилтэлэр тастарыгар атыланына суохтаах. Урут үөрэх тэрилтэтигэр 70 м. тэйиччи атылланара көнүлүнэр эбит буоллабына, инникитин итини ыраатыннан биэрэр ис хоһоонноох үлэ бараары турар. Бу 2015 сылтан арыгыны кытары атын аһы-үөлү, атын да табаары атылыыр бобулар буолла. Үгүс урбаанныттар сана быраабыланы тутуһан маҕаһынарын технической пааспарын

уларытар үлэни ыыта сылдыаллар. Куорат үрдүнэн арыгыны атылааһыны отой да бобон кэбиһэр эмиэ сатамныгыта суоххадьлы. Арыгыны сокуоннайа суох кистээн атылааччылар дэлэйиэхтэрэ уонна урбаанныттар, олохтоох нэһилиэнньэ бырааптары кэһээһин буоларын санатабыт.

Ыраах Убайаан олохтоохторо, эһиги этэр этиигит чахчы сөптөөх. Эһиги олохтор сиргитинэн федеральной айан суола аһаар. Сайынны кэмнэ Бүлүү өрүспүтүгэр куорат дьыно сүтүөлүүр сирэ аһыллан үлэлиэбэ. Ычат мустан сынньанар уонна чөл олоҕу тутуһар, араас тэрээһиннэри ыытар сирдэрэ буолуоҕа. Арыгы киһи олоҕор, доруобуйатыгар суоһуур кутталы үөскэтэрин бары билэбит. Онон Ыраах Убайаанга итирдэр утахтары атылыыр маҕаһын арылларын биһиги эмиэ утарабыт, эһиги туруорсар кыһалбаһытын өйүүбүт.

"Ньурба куорат" МТ дыһалтата, баһылык А.М.Иннокентьев, куорат сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ И.Г.Гуляева. (Тохсунньу 22 күнэ, 2015 сыл).

Эбэрдэлиибит!

Тапталлаах балтыбытын, эдьийбитин Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэбириитин туйгунун **КИРИЛЛИНА Людмила Ильиничнаны** үйэ анардаах үбүлүйгүнэн истин-иһирэх эбэрдэбитин тиэрдэбит, сахалыы сайбаас алгыспытын аныыбыт!

Баһарабыт кытаанах доруобуйаны, үлэбэр өссө үрдүк ситиһини, үөрүү-көтүү үктэллээх, устубат уйгулаах кэлэр кэмнэ кэрэни эрэ кэрэһилээтин, үчүгэйи эрэ үксэттин, олоххор дьолусоргуну!

Эбэрдэни кытары биһиргэ төрөөбүттэриң.

Модная Зима

ЗАЙКА, ШУБКУ ПОМЕНИЙ-КА!

с 10:00 - 19:00

Выставка меха г. Киров «Модная зима»

ШУБЫ ОТ 10 000 РУБЛЕЙ
БОЛЬШОЙ ВЫБОР, ВЫГОДНЫЙ КРЕДИТ

26-27 января, Нурба, ДК «Кыталык»
Распродажа по антикризисным ценам!

Кредит предоставляется ОАО «ОТП Банк» генеральная лицензия № 2766 от 04.03.2008.

– Специалист сэрэтэр –

Сэрэхтээх буоларгытын умнуман

Ааспыт 2014 сылбыт биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр баһаары кытта сибээстээх сыыппаралара тугу кэпсиимлэрий? Төһө элбэх түгэннэ хоромньу тахсан, өлүү-сүтүү санааны харааһыннарбытын кыратык билсиппиннэриэхпит. Үүммүт сылбытын төһө кыалларынан сыыһаны-халтыны таһаарбат курдук үлэлээн-хамнаан, харыстаан олохторбут туһугар бу хабыс туоһулары суругунан көрдөрөбүт.

Уопсайа 1209 баһаар түгэнэ тахса сылдыбыт. Онон 67 киһи, ол иһигэр 9 оҕо уокка былдыамыт. 77 киһи оһолу-эчэйини ылбыт, 697260,80 солкуобай ороскуот тахсыбыт. Хаһан да буоларын курдук дьон олохтор сирдэринэн буолар баһаардар улахан бырыһыаны ылааллар. Буолар да биричинэлэрэ эһиги бэйэбит сэрэйэргит курдук. Тымныы сиргэ олохторбут биһир эмиэ кыһалдалаах өтүгүнэн сылытар үрдүк күүрүүлээх уот тэрилтэтигэр уонна олохторбуттан, аһабыс уоту сэрбэ суох туттарытыттан буолбуттар.

Манна даһатан биһиги улуусту тутуһан кэпсээтэххэ 26 баһаар буолбут түгэнэ (былырын 32) бэлиэтэммит, онон эбии 11 ойуур баһаара тахсыбыт. Көрдөхкө кыччаабыт курдук да, улахан санга тутуулар умайаннар ороскуота олус улахан (21500000 солкуобай), былырын (2913300 солкуобай).

Аны киһи уокка былдыанытын түбэлтэтэ таһыста: 4 киһи, ол иһигэр 1 оҕо (былырын 7 киһи). Оҕо былдыамыта барыбытын олус харааһыннарар. Ньурба куоракка 15 баһаар, нэһиликтэргэ 11 баһаар буолбут.

Мань барытын кэпсээн туран бар дьоммутун уоттан сэрэхтээх буоларгытын өссө төгүл санатабыт. Өссө күүскэ харыстаһааһыны, баһаары, өлүүнү-сүтүүнү таһаарымыаһыны, аһы итирдэр утахтары иһимиэххэ. Сылбытын саһалаатыбыт да бу күнүнэн 4 баһаар түгэнэ бэлиэр итирдэр утахтары иһимиэххэ. Онон 1 киһи эмсэбэлээтэ, 1 киһи олохтон туораата.

Баһаары тутатына биллэриллэн түргэнник тийэн умуларан ороскуот улаханлык тахсыбата. Өрөмүөн кэнниттэн тутуулар чөллөрүгэр түһэр кыахтаахтар.

Кылгастык туох биричинэттэн баһаардар буолалларын эһиги эмиэ сэрэһин дьон тиэрдэбит. Синтиэтикэ таһастаах сылдан күүскэ түргэнник хамсаннааха электричество муньуллан хараһа көрдөхкө уот сырдыгырын көрбүккүт буолуо. Дьингэн күнүс сырдыкка эмиэ уот саһыллар, биһиги халлаан сырдык буолан көрбөппүт. Убаһас түргэнник умайар вешестволары ханнык баһарар кэмнэ хаппахтаах иһиттэрин (буочука, канистра, массына баахтара) астаһытына хааллан турар салгына таһар, эмиэ хараһытыгар олох

көстүбэт. Сыта тутатына биллэр дьингэн. Ол иһин иһити аһан баран кыра кэмнэ кэтэх түһүөххэ наада салгыны сайһанан сүтэ түһэригэр уонна күүскэ хамсаабакка туттар-хаптар ордук.

Табаах, испиискэ кулуһун чугас туһаныллара олох көнүлүмэт. Албас тахсан танас умайар түгэнгэр хаарга, буорга үңкүрүһүн эбэтэр халыг таһаһынан (буолдоххо) суулуур, салгыны кытта алтыһарын саһыта тутар самай ордук. Тутатына умулу-батаһына убаһас түргэнник умайар вешестволар (бензин, солярка, газоконденсат) эстэн, тохтон түргэнник тарһанан кизэн сири хабар кутталлаах. Массынаба, гаража бастагы туттуулар огнетушительлэр, кумах баар буолара олус наадалаах.

Кэлинги кэмнэргэ билиини-көрүүнү ханатар көрүгүнэн телевизорунан, радионан, хаһыатынан, плакаттарынан эһигини араастык сүбэлиирбитин сэнээрэн истэргитигэр баһарабыт.

Билбикитин-көрбүккүтүн куруук чугас дьонгунун кытта үлэстэр буолун, оччоҕо бары да харысхаллаах буолуохпугут.

ОГПС РС(Я) №26 по МО "Нюрбинский район".

ПОСТАНОВЛЕНИЕ №05

от 19 января 2015 г.

Об учреждении Почетного знака имени Ильи Дмитриевича Теленкова

"За вклад в развитие сельского хозяйства"

В целях поддержки работников отрасли сельского хозяйства, отмечая значительный личный вклад в развитие сельского хозяйства и агропромышленного комплекса района:

1. Учредить Почетный знак имени Ильи Дмитриевича Теленкова "За вклад в сельское хозяйство", заслуженного мелиоратора РСФСР, директора совхоза "Нюрбинский".

2. Утвердить прилагаемое Положение о Почетном знаке Ильи Дмитриевича Теленкова "За вклад в сельское хозяйство".

3. Обнародовать настоящее постановление в средствах массовой информации района.

4. Контроль исполнения настоящего постановления возложить на руководителя Службы управления персоналом Туманову А.А.

Б.Н.ПОПОВ,

глава МР.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ №06

от 19 января 2015 г.

Об учреждении Знака отличия "ТРУДОВАЯ ДОБЛЕСТЬ" имени Варвары Андреевны Петровой

В целях признания заслуг граждан, которые добились выдающихся результатов в государственной, общественной и хозяйственной деятельности, внесшие значительный вклад в социально-экономическое развитие района, в том числе в развитие промышленного и сельскохозяйственного производства, транспорта, строительства, науки, культуры, образования и здравоохранения, а также иных областей деятельности:

1. Учредить Знак отличия "Трудовая доблесть" имени Варвары Андреевны Петровой, видного государственного деятеля, Почетного гражданина Республики Саха (Якутия) и Нюрбинского района, заслуженного работника народного хозяйства

Республики Саха (Якутия), отличника государственной гражданской службы Республики Саха (Якутия).

2. Утвердить прилагаемое Положение о Знаке отличия "Трудовая доблесть" имени Варвары Андреевны Петровой.

3. Обнародовать настоящее постановление в средствах массовой информации района.

4. Контроль исполнения настоящего постановления возложить на руководителя Службы управления персоналом Туманову А.А.

Б.Н.ПОПОВ,

глава МР.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ №07

от 19 января 2015 г.

Об учреждении Почетного знака имени Александра Николаевича Чусовского "ПРИЗНАНИЕ"

В целях поддержки и признания заслуг работников отрасли образования, отмечая высокое педагогическое мастерство, заслуги в воспитании, образовании подрастающего поколения и вклад в развитие системы образования Нюрбинского района:

1. Учредить Почетный знак имени Александра Николаевича Чусовского "Признание", выдающегося педагога, посвятившего свою жизнь делу воспитания подрастающего поколения, внесшего личный вклад в развитие образования Нюрбинского района.

2. Утвердить прилагаемое Положение о Почетном знаке имени Александра Николаевича Чусовского "Признание".

3. Обнародовать настоящее Постановление в средствах массовой информации района.

4. Контроль исполнения настоящего постановления возложить на руководителя Службы управления персоналом Туманову А.А.

Б.Н.ПОПОВ,

глава МР.

Объявление для предпринимателей

29 января 2015 года в актовом зале Нюрбинского Бизнес-Инкубатора с 15-00 ч. созываем вас на собрание по учреждению Некоммерческого партнерства "Ассоциация (Союз) предпринимателей Нюрбинского района РС(Я)", которое создается для представления и защиты общих, в том числе профессиональных интересов предпринимателей. Просим принять активное участие.

Справки по тел. 2-33-41 или в администрации Нюрбинского Бизнес-Инкубатора.

Вниманию населения

В связи с переездом почты в другое здание по адресу Хр. Максимова, 13 (бывшее здание РКЦ) 26, 27 января почтовые киоски не работают, выдача посылок и прием электронных переводов с н/платежом не осуществляются.

28 января клиентский зал не работает.

29 января с 2 ч. клиентский зал работает в новом здании.

28 января очень срочные переводы и платежи можете отправить из ОПС Антоновка, которое находится по адресу: с. Антоновка, ул. Кирова, 27 (рядом с местной администрацией).

Администрация.

Төрөһүттэр истиилэригэр

Ньурбатаабы 3 №-дээх начальнай оскуолаба 2015-2016 үөрэх сылыгар бастагы кылааска киһиргэ оболору суруйуу 2015 с. олунньу 2 күнүттэн саһаланар. Ньурба к. Ст.Васильев уул. 83 билсинг.

Оскуола администрацията.

– Култуура сыла түмүктэннэ –

Култуура – духуобунас чыпчаала, култуура олобу хамсатар

Тохсунньу 17 күнүгэр "Кыталык" култуура дыбарыаһыгар Арасыйыа үрдүнэн биллэриллибит Култуура сылын түмүктүүр дьоро күн ытылынна. 2014, Култуура сыла Ньурба улуугар таһаарылаахтык, ситиһиилээхтик түмүктэммитин бу күн тоһулаата.

Култуура сылын үөрүүлээхтик түмүктүүр күнүгэр култуура бары салаатын үлэһиттэрэ, СӨ култууратын үтүөлөөх үлэһитэ, Ньурба улуунун Бочуоттаах гражданина Гоголева М.Р., СӨ култууратын үтүөлөөх үлэһитэ Олесова Т.П., СӨ култууратын туйгуна, искусство наукатын кандидата Степанова Л.Р. уруйдуу-айхаллы көрүстүлэр. Култуура управлениетын салайааччыта Степанова Л.Р. бар дьонун Култуура сылынан эбэрдэлээн туран: "Киэн далаһыннаах култуура эйгэтигэр бары кыттыһан 2014 сыл Култуура сылын өрө күүрүүлээхтик түмүктээтибит. Кэлбит 2015 сыл Арасыйыа Литература, Төрөөбүт тыл сылын таһаарылаахтык тэрийэн ытыахпыт, үлэлиэхпит", - диэн өрө көтөбүллүүлээхтик эттэ. Култуура ветераннара СӨ култууратын туйгуннара Гоголева М.Р., Олесова Т.П. биир идэлээхтэригэр, ыгырылаах ыалдыттарга

Култуура сыла түмүктэммитинэн, кэлбит Санга сылынан эбэрдэлээтилэр. Поэтесса, СӨ Суруйааччыларын Союуһун чилиэнэ Чэгийн Айына Егоровна 2015 сыл Литература сылынан буолбуттан астынарын, үөрэрин биллэрдэ. Улуус баһылыгын I солбуйааччыта Васильев И.А. санга үүммүт 2015 сылынан култуура үлэһиттэрин улуус дьаһалтатын баһылыгын Попов Б.Н. аагыттан эбэрдэлээтэ. 2014 сыл сабаланыабыттан үтүмэн үлэ, араас тэрээ-

ниннэр ытыллыбыттарын, Култуура сылыгар кэккэ ситиһиилэрдээх түмүктээбиттэрин иһитиннэрдэ. Ол курдук, ахсынны ыйга Дьокуускай куоракка Ньурба күннэрэ үрдүк таһымнаахтык, өрө көтөбүллүүлээхтик ааспытын этэн туран: "Култуура үлэтэ анардас ырыа, үнкүү эрэ буолбакка, дьону дьобурдарынан түмүү, сыныалагы тэрийии, ис туругу тупсары, айар үлэни чочуйуу, дьонноруот талаанын арыыы буолар. Ньурба култууратын салаатын

үлэһиттэрэ үлэлэригэр туруулаһан туран үлэһиттэрэ олус хайбабыллаах, үтүө түмүктэрдээбэ барыбытын үөрдэр". Салгы киһи Ньурба улуунун сайдыытыгар култуура эйгэтэ киллэрэр кылаатара үрдүк суолталаабын, сүрүн болбомтоо сылдьалларын эттэ. Саха норуотун култууратын үгэстэрин үйэтитиигэ, сайыннарыыга болбомтолорун ууран үлэһиттэрэ үтүө түмүктэрдээбэр тохтоото. Ньурба олонхотун, оһуохайын, норуот маастардарын, киэн тут-

тар дьоннорун поэттарын, суруйааччыларын киэн аранга таһаарааччылар буолалларын бэлиэтээтэ. Ньурба ыһаахтара мэлдэи үрдүк таһымнаахтык, ытыллылларын, 2012 с. 20 тыһ. тахса кыттааччылаах Олонхо ыһаага, култуура үлэһиттэрин үрдүк таһымнаах үлэлэрэ өрөспүүбүлүкэбэ, Россияга тийэ иһилибитин ахтан ааста. Ньурба айар коллективтарын талааннаахтара араас фестивалларга кыттаннар өрөспүүбүлүкэттэн сабалаан Аан дойду таһымыгар тийэ ситиһиилэнэллэр сыралаах үлэлэрин түмүгэ буоларыгар тохтоото. 2015 сыл Урбаан сылыгар өгө арааһа элбиригэр, таһымнаах олоххо усулуобуйа онороллоругар улахан төһүү күүс буолуобун бэлиэтээтэ. Обо спордун сайыннарар сылтан бу сыл Обо спордун сылын салгырыга быһаарыммыттарын эттэ.

Култуура сылын ситиһиилээхтэрэ

"Сыл бастыга" номинация кыйыылааба С.П.Федорова.

Ньурба оройуонун култууратын бастыггарын чиэстээһин.

"Култуура уонна духуобунас сайдыытыгар кылаатын иһин" СӨ култуура уонна духуобунай сайдыыга миниистрэ Тихонов В.И. илии баттаһыннаах "СӨ култууратын туйгуна" Бочуоттаах бэлиэни "Норуоттар доһордоһуулар" түмэл сүрүн көрөөччүгэр Николаева М.И., "Култуура уонна духуобунас сайдыытыгар кылаатын иһин" министиэристибэ Бочуотунай грамотатынан култуура уонна норуот айымньытыгар управление сүрүннүүр специалиһа Павлова И.И., Н.И.Харитонова аатынан "Кыталык" култуура дыбарыаһын специалиһтаргар Трофимова Н.Ф., Кучурова Т.А., "Норуоттар доһордоһуулар" музей научнай үлэһитэ Борисов В.Б., улуустаабы култуура уонна норуот айымньытын управлениетын үлэһитэ Антонов А.Е. набаарадаланньылар. СӨ култуура уонна духуобунай сайдыыга министерство Махтал суругунан Кииннэммит библиотека Бордонгобу филиалын библиотекара Ксенофонтова Н.А., Маалыкайдаабы обо музыкальнай оскуолатын преподавателэ, "Сарданга саһарбалара" фольклорнай коллектив салайааччыта Новгородова Т.М., Чуукардаабы "Эйгэ" култуурнай киин салайааччыта Федорова Л.С., "Кыталык" култуура дыбарыаһын звукорежиссера Тимофеев А.Д., култуура уонна норуот айымньытын управлениетын экономиста Григорьев В.Н. бэлиэтэннилэр. "Үүнэр көлүөнэни иитиигэ, култуура духуобунай сайдыытыгар кылаатын иһин" СӨ ыччат бэлиитикэтин министиэристибэтэ

анаабыт "СӨ ыччат бэлиитикэтин туйгуна" Бочуоттаах бэлиэни "Кыталык" култуура дыбарыаһын специалиһа, "Сир симэхтэрэ" образцовай үнкүү ансамблын салайааччыта Скрябина М.Н., СӨ ыччат бэлиитикэтин Бочуотунай грамотатынан "Кыталык" култуура дыбарыаһын специалиһа Тумусова А.С., СӨ ыччат бэлиитикэтин Махтал суругунан - Маалыкайдаабы обо музыкальнай оскуолатын преподавателэ, "Сыккыс" обо үнкүү ансамблын салайааччыта Васильева П.М., Аканатаабы Марина Петрова-Тойуктаах Марыына аатынан президентскэй ситим култуура уонна спорт киинин уус-уран салайааччыта Николаева О.С. "Арктика" СӨ автономнай тэрилтэтин анал бэлиэтинэн Аканатаабы Марина Петрова-Тойуктаах Марыына аатынан президентскэй ситим култуура уонна спорт киинин директора Ноева А.Р. набаарадаланна. "Ньурба оройуонун култууратын уонна духуобунай сайдыытыгар кылаатын иһин, Ньурба оройуонун социальнай-экономическай сайдыытыгар кылаатын иһин" Бочуотунай бэлиэни Күндээдэтээби "Туску Айар Алаһа" норуот айымньытын дьэтин салайааччыта Яковлева С.М., улуустаабы култуура уонна норуот айымньытын управлениетын салайааччыта Степанова Л.Р. набаарадаланньылар. "Ньурба оройуонун култууратын уонна духуобунай сайдыытыгар кылаатын иһин" улуус дьаһалтатын баһылыгын Бочуотунай грамотатын Ньурбатаабы судаа-

рыстыбаннай көһө сылдыар драмтеатр хаһаайыстыбаннай чааһын сэбиэдиссэйэ Егорова И.Е., Винокуров П.Л. туттулар. "Култуура сайдыытыгар сүдү кылаатын иһин" СӨ Ил Түмэн үөрэҕиригэ, култуура, маассабай иһитиннэригэ уонна уопсастыбаннай тэрилтэлэргэ бастаһаннай комитетын грамотатыгар Мэнгэдьэктээби "Дьөһөгөй оҕото" түмэл сотрудниктарыгар Танхаров С.И., Анисимов Г.Г., Маалыкайдаабы обо музыкальнай оскуолатын директоругар Типянова А.Т., култуура уонна норуот айымньытын управлениетын специалиһа Семенов А.П. тигистилэр. "СӨ култууратын уонна духуобунай сайдыытыгар сүнкэн кылаатын иһин" Бочуоттаах бэлиэни Чаппандатаабы "Дьобур" култуура киинин уус-уран салайааччыта Бухолова З.С., Таркаайы нэһилиэгин "Уһуйаан" к/к специалиһыгар Иванов А.Г., "Кыталык" култуура дыбарыаһын иһинэн үлэһиттэр "Талба талааннаахтар түһүлгэлэрэ" фольклорнай коллектив салайааччыта Николаева Р.Н., "Түһүлгэ" к/к балетмейстерыгар, "Түһүлгэ киэргэллэрэ" үнкүү ансамблын салайааччыта Васильева Н.Е., Ньурба оройуонун МТ дьаһалтатын баһылыгын I солб. Васильев И.А. туттулар. "Ньурба оройуонун култууратыгар уонна норуот айымньытыгар кылаатын иһин" Бочуоттаах бэлиэни Чуукардаабы "Эйгэ" култуура киинин специалиһа, композитор Поликарпов Е.М., култуура уонна норуот айымньытын отделын сэбиэдиссэйэ Ноева М.Р. ыллылар. Бочуотунай грамотанан "Кы-

талык" култуура дыбарыаһын салайааччыта Петров А.Н., Искусство оскуолатын преподавателэ, "Камертон" обо хорун салайааччыта Пан-Си-Хэ Н.Н. бэлиэтэннилэр. Маны сэргэ "Честь и гордость культуры Нюрбинского района" бириэмийэлэри туттардылар. "Достижение года" номинацияны Түмүк нэһилиэгин "Алаһа к/к салайааччытыгар Федорова С.П., "Носитель традиции" номинацияны Ньурбатаабы судаарыстыбаннай көһө сылдыар драмтеатр артыһыгар Федоров П.Д., "Лучший библиотекарь" номинацияны Ньурба кииннэммит библиотекатын Дьиикимдэтээби филиалын библиотекара Павлова С.Н., Саха норуотун духуобунай лидерэ, философскай наука кандидата, историческай наука кандидата, Ньурба оройуонун бочуоттаах олохтооҕо профессор Уткин К.Д.-Нүһүлгэн анал стипендиятын - "Менеджмент в музейном деле" номинацияны К.Д.Уткин аатынан "Норуоттар доһордоһуулар" музей кыл. харайааччытыгар Евсеева С.В. ылла. СӨ култууратын үлэһиттэрин профсоюзун бэрэссэдээтэлэ, Россия, Саха сирин култууратын үтүөлээбэ, Ньурба оройуонун, Алайыаха улуунун бочуоттаах олохтооҕо Николаев Д.И. анал бириэмийэтин - "Подвижник профсоюзного движения" номинацияны култуура уонна норуот айымньытын управлениетын отделын сэбиэдиссэйгэр Лазарева А.А., "Эффективность и развитие" номинацияны АКИИ институтун проректора, искусство наукатын кандидата Никифорова В.В. анал стипендияларын култуура уонна

норуот айымньытын управлениетын иһитиннэрэр-методическай киинин сэбиэдиссэйигэр Прокляева С.Н., Искусство оскуолатын хореография преподавателигэр, "Сулусчаана" үнкүү коллективин салайааччытыгар Андреева Н.Ю., СӨ култууратын үтүөлөөх үлэһитэ, "Золотой кадровый фонд" номинацияны Искусство оскуолатын хореография преподавателигэр, "Кэскил" Россиятаабы образцовай үнкүү бөлөбүн салайааччытыгар Степанова Г.П., "Преданность культуре" номинацияны Искусство оскуолатын преподавателигэр Таюрская Е.Н. уонна СӨ култууратын үтүөлөөх үлэһитэ, "Тускул Айар Алаһа" норуот айымньытын дьэтин салайааччыта Яковлева С.М. туттарылына. 2014 сыл Култуура сыла түмүктэммитин, үүммүт 2015 сыл Литература сыла биллэриллибитин иһитиннэрэргэ үрдүк чиэһи "Россия үрдүнэн бастың култуура тэрилтэтэ" ааты ылбыт СӨ култууратын туйгуна, Түмүк нэһилиэгин "Алаһа" култуура киинин салайааччыта Федорова Саргылана Петровна ылбыт үрдүк набаарадаттын: "Ньурба култууратын үлэһиттэрин барыларын ситиһитэ, кыйыылар!" - диэн этэн туран, култуура сылын официальнойдык түмүктээтэ. Түмүккэ, бар дьон күргүөмүнэн таһырдыа тахсаннар, "Кыталык" култуура дыбарыаһын иннигэр салюту көрдүлэр.

Антонина СЕМЕНОВА.
С. ФЕДОРОВА
хаартыскаҕа түһэриллэр.

- Кыайы 70 сыла -

Саха дьонугар иэдээнинэн ааннабыт Ильмень күөл Новгород куораттан собуруу сытар. Бу күөлгэ 1943 сыллаахха олунньу 23 күнүгэр, биер күн иһигэр, 400-тэн тахса саха саллаата кыргылыбыта бэлиэтэнэр. Ити биллибитинэн. Онтон сураба суох сүппүт дьоннортон бабар эмиз манна биллибэккэ хаалан эбии суорума суолламмыттар баалара буолуо.

4 сыл кэрингэ барбыт унньуктаах уһун сэрйи устатын тухары мөлүйүнүнэн саллаат өлбүтэ биллэр. Ол гынан баран ити кэм устатыгар Аҕа дойду сэрйитин ханнык да бэйэлээх улахан кыргыһытыгар биер күн иһигэр 400-тэн тахса саха саллаата кыдыйылыбыта суох. Историыа да биллэринэн кэлин сүүһүнэн саха киһитэ биер күнүнэ сэрйигэ өлүүтэ тахсыбатаҕа. Үһү-йээннэргэ кэпсэнэр "Кыргыз үйэтин" саҕана сэрйилээһи тахсаары гыннабына дьон хомуйсуута буолар эбит. Онно Бүлүү өрүс сүннүттэн кытта тийээллэрэ ахтыллар. Оччолорго Бүлүү түбэттэн бэрт ыраах сир - "кыйаар дойдута" дьон ааттыылара үһү. Сэрйигэ Бүлүү түбэттэн хомуллубут дьоннору "кыйаар сэрйигэ" дьон үһүэйэннэргэ кэпсэнэр. "Кыргыз үйэтин" саҕана элбэх киһи өлбүтэ иһиллибэт. Арай нууччалары утары бастаан утаа сахалар өрө туруулаа икки төгүл буола сылдыбыт. Бастагы өрө турууга 400-чэкэ саха киһитэ мустубут, иккис өрө турууга 800-чэкэ киһиэхэ тийэ сылдыбыттар эрээри улаханньык сэрйилэспэккэ ыһыллан хаалбыттар. Хайагы эбитэ буолла, ол мустууга бэл биһиги нэһилиэкпит төрдө буолбут Эчикпит кытта сылдыбыт, куотуу саҕана Хангалас кыһын күрэтэн аҕалыт. Ол кыыстан сылтаан Үөдэйтэн арахсыы саҕана нэһилиэкпит аата Хангалас, арыый хойутуу арахсыы түмүгэр 2 Хангалас нэһилиэгэ аатырбыт...

70-чэ эрэ сыл анараа өтүгэр буолбут Ильмень күөл түбэлтэтигэр төннүөххэ. Туох туһугар уонна тоҕо биһиги дьоммут Ильмень күөлгэ тийэн сэймэктэннилэр, Күөх Боллох харайытыгар түбэстилэр?

Сэрйи бастагы күннэригэр немец сэрйилэрэ "революция биһигин" - Ленинград куораты сир үрдүттэн суох гынар сорукаммыттар, төгүрүбүттэрэ. Куорат мөлүйүнүнэн олохтоохтору ыар балаһыаньылааммыттар. Кыһыл Армия Ленинград босхолоу сатаан өр кэмгэ туруулаһпытта, араас албаһы бары туһана сатаабыта. Саха дьонно кыһынньы тымныыны тулуйаллар дьон 1941 сыллаахха балаһан ыйыгар сэрйигэ ынгырыллан барбыт дьоннортон саҕалаан Псков куорат туһаайытыгар ыталыыллар эбит.

2 Хангалас нэһилиэгиттэн "Стаханов" холкуос үлэһитэ Васильев Михаил Афанасьевич онно өлөөхтөөбүт. Кинини кытта ынгырыллан барбыт Акимов Николай Ефимович, Степанов Иван Спиридонович - "Орджоникидзе" холкуостан, Иннокентьев Николай Михайлович, Матвеев Егор Андреевич, Софронов Егор Андреевич - "Стаханов" холкуостан, Егоров Роман Яковлевич - "Буденный" холкуостан сураба суох сүппүттэр ахааннарыгар сылдыбаллар. Бу дьоннортон сорохторо Васильев Михаилы кытта биергэ Псков туһаайытыгар сылдыбыт буолуохтарын сөп. Суос соботох Михаилы эрэ талан ыппатахтар чахчы.

Эмиэ кинилэри кытта сэргэ 1941 сыллаахха Амур уобалаһыттан ынгырыллан Васильев Николай Иванович Ленинград туһаайытыгар сэрйилэһэн тыыннаах эргиллэн кэлбитэ, Маарга олонор өлбүтэ. Онтон Дьокуускай куораттан сэрйигэ ынгырыллан барбыт 2 Хангаласан төрүттээх "Виллой" пароход капитана Антонов Егор Васильевич Ильмень күөл таһыгар көмүллэ сытар.

1941 сыл балаһан ыйынаагы хомуурга түбэһэн Аканаттан Васильев Иван Алексеевич Старай Руссаҕа охтубута. Кинини кытта Аканаттан биергэ барбыт Васильев Семен Семенович, Семенов Алексей Николаевич, Семенов Петр Петрович, арыый хойутуу барбыт Григорьев Николай Григорьевич эмиэ Ленинград көмүскэлигэр охтубуттар. Аканаттан кинилэри кытта барбыт элбэх киһи сураба суох сүппүт аатыра сылдыбаллар. Кинилэр да тымныыны тулуйар аатыран Ленинград туһаайытыгар сэрйигэ сылдыбыт буолуохтарын сөп.

Нэһилиэктертэн сэрйигэ улахан хомуур 1942 сыллаахха бэс ыйын 26 күнүгэр буолбут. Бу хомуурга 2 Хангалас оскуолатын сэбиэдиссэйи Саввинов Николай Николаевич, оскуола учууталлара Софронов Иван Андреевич, Васильев Иван Иевлевич ынгырыллан барбыттар. Кинилэри кытта биергэ нэһилиэк холкуостарыттан элбэх киһи сэрйигэ барбыта. Бу дьоннору сүннүнэн Сталинградка уонна Ленинград туһаайытыгар ытыгалабыттар. Ильмень күөлгэ

Ньурбаттан, Сүлэттэн, Чуукаартан, Бордонтон, Омолдоонтон, Бэстээхтэн, 2 Хангаласан тийэһинэр сэрйилэспиттэр.

Кыһыл Армия Ильмень күөлүнэн Псков куоратынан Чудской күөлүнэн быһа охсон Ленинград босхолоуу биер сүрүн хайысхата этэ. Бу түбэ сайынньы кэмгэ киһи да кыайан сылдыбат уу-бадараан дойдутунан былыргыттан биллэр. Бэл монголлар аттара кыайан сылдыбар кыахтара суох буолан Новгород куораты кыайан сэрйилэбэтэхтэрэ. Аҕа дойду сэрйитигэр бу түбэҕэ сайын суол тардыларынан эрэ сэрйи барбыта. Суол тардыларынан немецтэр бөбөрөгүтүнэн сайын сэрйилээн ыларга элбэх сүтүк тахсыба сэрйиллэрэ. Халлаан тымныйдабына, айылба эрэ муосталаатына талбыт сиргинэн сылдьан сэрйилэһиэххэ, күүстээх бөбөрөгүтүнүүлэри тумнуоха эрэ сөбө.

Төһө да кыһын буоллар күөлэрэ муустара, бадарааннар тонмут үрдүлэрэ сэрйи ыарахан техникаларын уйар кыахтара суоҕа. Немецтэр ону билбэттэрэ кэлиэ дуо, онон күөлгэр уңуоргу үйрэгэтин аһара бөбөрөгүтүөхтөрө буолуо дии санаан Кыһыл Армия салалтата кэбэбэстик сэрйилээн ылар былаан онгостубута. Күөл мууһа киһини уйар буолла да сатыы сэрйиһиттэри хайыһар кэтэрдэн, өмүтүннэрэн кыайыны ситиһиэхпит дьон санаанан салалтарбыттар.

Син биер тымныыны саха саллааттара ордук тулуйуохтара дьон өйдөбүл куоһур буолбута. Саха сириттэн хомуйан аҕалан

Эн саха эбиккин дьон дорооболоспота уонна бэйэтэ санаатыттан кэпсээн киерэн барбыта.

- Бу манна сэрйи саҕана бараахтар бааллар этэ, онно 3 тыһыынча кэрингэ саха саллааттары мунһан Ильмень күөлгэ ыппыттар. Ол мунһаахтар бары онно күөлгэ буюмбалаһынна түбэһэн өлөөхтөөбүттэрэ, - дьон бэркэ хараастан туран кэпсээбитэ.

Оччолорго мин Ильмень күөл ханан да баарын чуолкай билбэт этим. Аҕам эмиэ бу куоракка сэрйигэ барыан иннинэ Челябинсккэйдэби тракторы онгорор собуот таһыгар сыппытын эппитим, кини Украинаҕа сэрйилэспитэ диэбитим. Эмээхсин өссө да кэпсээх быһыылааҕа, ону мин троллейбуһум кэлбитигэр баран хаалбытым. Билигин кэлэн эмээхсин кэпсээнин ситэ истибэккэ баран хаалбыппыттан хомойо саныыбын.

Итинник хомойуу түбэлтэтэ кэнники иккиһин тахсыбыта. Ол манньк этэ. 1982 сыллаахха Саха сиригэр "Сельэнерго" тэриллибитэ. Ити сыл ыам ыйыгар Ленинградка үөрэх үрдэтинэр кууруска барбытым. Ленинград аатырбыт "белые ночи" күннэрин саҕана саха устудьуоннарын, үлэһиттэрин землячествота буолбута. Онно Новгород куораттан 6-7 саха устудьуоннара уонна үлэһити сылдыбар эдэр дьоннору кэлэ сылдыбыттар. "Новгород куоракка биһигини кытта барсын, Ильмень күөлгэ сэрйигэ өлбүт саха саллааттарыгар анаан пааматынньык баар, онно сырытыннарыах-

Николаевич, Чэкиэс уола дэнэр. Николай Николаевич 1 Хангаласка учууталлаан сылдыбыт, салгыы 1937-39 сылларга Үөдэй оскуолатыгар сэбиэдиссэйдэбит. 1939 сыллаахха төрөөбүт нэһилигин оскуолатыгар 2 Хангаласка сэбиэдиссэйинэн үлэһити кэлэр. Сэрйигэ улахан хомуур саҕана 1942 сыллаахха бэс ыйын 26 күнүгэр ынгырыллан барбыт. Бука үөрэхтээх киһини баһыаннай үөрэххэ ыгыттахтара, аппыһыар буоллаҕа. Аҕыйах ыйдаах курска үөрэнэн младшай лейтенант буолбут буолуохтаах. Салгыы ханна эрэ кыратык сэрйилэспитэ чахчы. 1943 сыллаахха олунньу ыйга Ильмень күөлгэ лейтенант чыыннаах киһи буолбут, сэрйилэһэ сылдьан өлбүт. Репле дэриэбинэҕэ көмүллүбүт. Саввинов Н.Н. дьылбатын чуолкайдааһын инникитин эдэр суолдуйттар сорукутара буоллун.

1942 сыл бэс ыйын 26 күнүгэр сэрйигэ ынгырыллыбыт Бэстээх нэһилигин "Кыым" холкуос үлэһитэ Адарисов Гаврил Михайлович, "Кыһыл тумул" холкуостан Григорьев Тарас Васильевич, "Стаханов" холкуостан Иванов Николай Прокопьевич, Омолдоон нэһилиэгиттэн "Куйбышев" холкуостан Егоров Василий Егорович, Бордонтон "Улгукта" холкуос үлэһиттэрэ быраатты Усов Петр уонна Николай Ивановичтар күөлгэ былдыаммыттар. Ньурбаттан Николаев Пуд Кириллович, Чуукаартан Афанасьев Антон Гаврилович ууга тириэрбэккэ тыаҕа тийбиттэрэ эрээри, уһаа-батахтар. Олунньу ый 25 күнүгэр Пуд өлбүт, Антон ыараханньык бааһыран дойдутугар төннүбүт.

"Эдэр бассабыык" холкуос чилиэнэ Хорбоков Гаврил Иванович өлөр өлүттэн мүччү түһэн салгыы сэрйилэспитэ, билингэ түбэһэн эрэйи көрбүтэ, тыыннаах эргиллибитэ. Өлүөхүмэҕэ учууталлы сылдьан сэрйигэ ынгырыллыбыт Чусовской Александр Николаевич ууга былдыаммакка тыыннаах эргийэн кэлэн Ньурбаҕа учууталан саҕалаан үөрэх миниистирин солбу-йааччытыгар диэри үүнэн үлэсэбит.

Күүкэйтэн төрүттээх Ксенофонтов Илья Семенович Ильмень күөлгэ охтубатаҕа, сэрйи бүтүөр диэри сэрйилэһэн дойдутугар эргиллибитэ. Сүлэттэн "Үлэ күүһэ" холкуос үлэһитэ Иванов Афанасий Спиридонович Ильмень күөл иэдээниттэн мүччү көппүтэ, бааһыран дойдутугар тыыннаах эргиллибитэ, биригэдиирдээбитэ. Таркаайы нэһилиэгиттэн "Кыһыл сарданга" холкуос үлэһитэ Мостахов Егор Егорович Ильмень күөлгэ бааһырбыта, тыыннаах ордон дойдутугар эргиллибитэ, лесниктээбитэ.

Бу суорума суолламмыт 19-с хайыһар биригээдэтин туһунан ырыаны элбэх патриотическай ырыалар ааптардара, Бүлүү куоратын ырыаһыта Владимир Васильев мелодия суруйан дьонго ылаан иһитинэрбитэ. Бу ырыа 2000 сыл иннинэҕи саха чулуу 100 ырыатын ахсаанын иһигэр киллэриллибитэ мээһэҕэ буолбатах. Ырыаҕа биригээдэ саллааттара Чурапчы чарангын, Бүлүү тыатын дьоннору дьон суруллубуттар. Биһиги ону Түмүк нэһилигин дьон дьон ылынан туран ырыаны ыллыахтаахпыт.

Сэрйини кыайынан түмүктээбиппитин 70 сылын бэлиэтиир сылбытыгар Саха сириттэн Ильмень күөлгэ делегация барар түбэлтэтигэр Ньурба оройуонун аатыттан ордук элбэх сүтүктээх Түмүк нэһилиэгиттэн киһи бара сылдыра буоллар дьон баҕа санаабын этэбин. Оройуон, нэһилиэк дьаһалталара эрдэттэн соруқ онгостон бу хайысхаҕа үлэни ытыгалларыгар баҕарыам этэ.

К.В. ВАСИЛЬЕВ.

Ильмень ИЭДЭЭНЭ УМНУМУЛУБАТЫН

Пермь куоракка үс хайыһар биригээдэтин (20, 21, 22) бэлэмнээбиттэрэ. Немецтэр билбэттинэр дьон биригээдэлэри атын сиринэн хайысхалаан таһааран баран сэрйилэһиэхтээх сирдэригэр 20-чэ көстөөх сиргэ түмүттэрэ уонна сатыы ытылаабыттар. Төһө да тымныыга үөрүйэх аатырдаллар чараас танастаах дьон тымныыны кыайан тулуйбатахтара. Элбэх үлү-йүү, сүтүк тахсыбыта. Ильмень күөлгэ улаханньык сэрйилэһэр кыаҕа суох 200-чэкэ эрэ киһи тийбитэ.

Бу кыһынньы "походка" биһиги бары билэр сахабыт героиня Чурапчыттан сэрйигэ барбыт Федор Кузьмич Попов кытта баара. Кини эмиэ аара быстаран, тонгон ыалдьан 6 ый устата госпитальга сытан эмтэммитэ, кэлин Днепр өрүскэ сэрйилэһэн Герой аатын ылбыта.

21-с биригээдэҕэ сылдыбыт Түбэй Дьаархан киһитэ Васильев Семен Егорович үлүйэн өлбөтөҕө, салгыы сэрйилэһэ сылдьан немец биллинигэр сылдыбыта, тыыннаах эргиллибитэ. 21-с биригээдэ саллааттара Таркаайы нэһилиэгиттэн "Коллективист" холкуос үлэһитэ Григорьев Григорий Иванович, Тылаһы нэһилиэгиттэн "Сталин" холкуос үлэһитэ Иванов Дмитрий Васильевич "поход" сырытытын тулуйбатахтара, үлүйэн өлбүттэрэ.

Сүлэ нэһилиэгин киһитэ мл. лейтенант Григорьев Алексей Васильевич, Чуукаар киһитэ Иванов Гаврил Михайлович 20-с биригээдэҕэ түбэспиттэрэ, үлүйэн өлбөк-көлөр сэрйиттэн тыыннаах эргиллибиттэрэ.

Командование баҕа санаата туолбатаҕа. Үлүйүүлээх "поход" түмүгүттэн соһуччу сэрйилиир санаа уларытылбатаҕа. Аны саха саллааттарынан 3 тыһыынча кэрингэ киһини Челябинсккэй куоракка түмүттэрэ уонна Ильмень күөлгэ ыппыттар. Мин бу туһунан Челябинсккэй куоракка 1973 сыллаахха үөрэнэ сылдьан истибитим. Ол манньк этэ.

Биердэ сааһыары соҕус киһэлэик киһиэхэ сылдыбытым. Общежитиебар бараары "Оперный театр Цвиллинга" дьон троллейбус тохтобулугар троллейбус кэлэрин кэтэһэн турбутум. Боруқ-соруқ буолан эрэрэ. Ол турдаһына биер кыра унуохтаах бэрт боростуой танастаах нуучча эмээхсинэ аһан иһэн минигин көрөн тохтообута.

пыт", - дэспиттэрэ. Биһигиттэн, курска сылдыааччылартан, 4-5 киһи барсыбыта. Мин нуучча былыргы куоратын Новгороду көрүөхпүн бабаран бэрткэ дураһыйталаан ылбытым эрээри харчыбынан кычым соҕус буоламмын барсыбатабым.

Оччолорго да Ильмень күөлүн иэдээнин чуолкай билбэт этим. Дьоннорбут хайдах сылдыбыттарын кэпсээбиттэрэ. Онно да улаханньык долгуйа истибэтэҕим. Хойуту Дьокуускай куоракка автобуһунан сылдьан "Ильменская" дьон ааттаах уулусса баарын уонна онно Ильмень күөлгэ өлбүт 400-кэ саха саллаатын кэриэстээн обелиск онорбуттары истэн баран, Челябинсккэй эмээхсинин кэпсээнин санааммын, Новгородка барбатахпыттан, Ильмень күөлгэ сылдыбатахпыттан хомойбутум.

Ильмень күөл собуруу баһыгар Старая Русса дьон куорат сытар. Бу куорат аатынан сурабыран "Старо-Русская операция" дьон ааттаммыт Аҕа дойду сэрйитин биер кыргыһыта буолбут сирэ. Кыргыһыта Старая Русса куорат энгэринэн ыарахан техникалаах сэрйилэр барбыттар. Бу туһаайыыга биһиги дэриэбинэбитигэр өр сылларга фельдшеринан үлэлээбит Бүлүүттэн төрүттээх Николаев Тит Николаевич сэрйилэһэ сылдьан бааһырыны ылбытын кэпсириин өйдүүбүн.

Челябинсккэйтэн кэлбит 17, 18, 19-ус хайыһар биригээдэлэри Ильмень күөл нөҥүө эшелонунан ыппыттар. 19-ус биригээдэ (2-ис, 9-ус батальоннар) иккис эшелонунан атаакалабыттар. Бастагы эшелон сэрйиһиттэрэ син биэрэккэ тийбиттэр. Иккис эшелонна испит сэрйиһиттэр буюмбалаһынна түбэспиттэр, үгүстэр ууга тимирибиттэр.

Ньурба оройуонун нэһилиэктериттэн биерди-иккилии киһи Ильмень күөлүгэр өлбүт буоллахтарына 2 Хангалас нэһилиэгиттэн үс киһи, Бэстээх нэһилиэгиттэн үс киһи. Бэстээх нэһилиэгэ төһө да Чаппандаҕа бэрилиннэр дьонно-сэргэтэ сорохторо Ньурбаҕа, сорохторо Чаппандаҕа, сорохторо 2 Хангаласка тарбаспыттар. Билигин Бэстээх нэһилиэгэ тайаан олорут сирэ, Биллээх-Эдьээн түбэлтэрэ, үксэ Түмүк нэһилиэгэр баар. Ол аата Түмүк нэһилиэгин сириттэн уопсайа 6 киһи өлбүт. Бизэ рядовой кытта биер лейтенант.

Ол лейтенантыт - Саввинов Николай

Күн Айыы Дьөһөгөй сыла, 2014 снл, биниги нэһилиэкпитигэр биир умнуллубат суолталаах тэрээһининэн бэлиэ буолла. Уоттаах Чолбон күүһэ-уоҕа кылааннанан биэс уон кыраадыстаах анысханнаах тымныы ааннаан турдаҕына нэһилиэккэ дьахтар хамсааһынын биэс уон ордугуна биэс сылыгар анаммыт "Дьахтар олобу хамсатар сүдү күүс" конференция буолан ааста. Манна бу сыллар усталаах туораларыгар дьахтар аймах нэһилиэк сайдытыгар киллэрбит уонна киллэрэр кылаатын тула сэргэх кэпсэтии тэрилиннэ. Эппит-тыыммыт, кэпсээбит-ипсээбит дьону истэ олонорон нэһилиэк дьахталларын түмэр сыаллаах-соруктаах үлэ, сылтаан сыл хайысхата кэнгээн, эбиллэн салайааччы киһи дириг толкуйун, иилиир-тэрийэр сатабылын, кыабын толору арыһан тыа сиригэр олох-дьаһах сайдытыгар күүс-көмө буоларын итэбэйбиз.

Ол курдук, дьахтар кэммитиэтэ бастагы тэриилэр сылларыгар Людмила Егоровна Филиппова салайытынан күүстээх үлэ сэллэги утары охсуһууга ытыллыбыт. Ыалдьыбыт дьону санаторийга ытытыга, сэллэги эминэн кэмигэр хааччыытыга, туһаанаах дьон эми иһиллэрин хонтуруолааһынна актыбыыс дьах-

таллар көмөлөрө олус наадалаах уонна түмүктээх буолбут. Онтон Екатерина Игнатъевна Саввинова салайар сылларыгар оҕо үөрэххэ ситиһитигэр уонна төрөппүт оҕо иитиитигэр эппиэтинэстээх буолуутугар ордук болгомото ууруллубут. Биир бири кытта ситимнээбин өйдөөн аны дьахтар кэммитиэтэ арыгылааһыны утары үлэни, чөл олобу пропагандалааһыны, уус-уран литератураны дьэ кэргэнинэн аахтарыны ылсыбыт. Маны барытын библиотекарь идэлээх Мария Ивановна Герасимова иилээн салайбыт.

Күндээдэлэр тумус туттар киһибит Светлана Николаевна Эверстова үлэлиир сылларыгар нэһилиэк самодельноһа күүскэ сайдытыгар олукурдуллубут. 70-80-нуу киһилээх хор, араас хайысхалаах түмсүүлэр, ансаамбыллар баар буолбуттар.

Сэбиэскэй саҕанаагы олоххо уопсай субуотунньуга, үлэбэ нэһилиэнньэни күргүөм туруорууга суох буолбат кэмнэригэр дьахталлар бүтүн ыһыах хорчуоппатын

тэрийбиттерин, нэһилиэк биир улахан уулуссатын биир-биэс харчыта суох маһын солоон, ыраастаан, дэхсилээн онорбуттары, общественной үлэттэн биирдэ да туора турбаттарын очотооҕу бэрэссэдээтэллэр Евдокия Ивановна Иудина, Мария Степановна Никифорова, Екатерина Егоровна Кононова ахталлар.

Олох хаамытын кытта сэргэ хардыылаан ыһыллы-тобуллу саҕана дьахтар кэммитиэтэ сүтэн-оһон хаалбакка Варламова Антонина Николаевна салайытынан санга кэрдиискэ тахсыбыта. Ол курдук, үлэ, үп-харчы кырымчык кэмигэр дьэ хаһаайкаларыгар туһалаах куруһуоктары үлэлэтэн бэйэ-бэйэбэ күүс-көмө, сирмайгы өттүнэн туруктаах буолууга болгомото ууруллубута. Мантан тэптэн кыаммат ыалга көмөнү онорууга, комиссиянай пууну, буфеты үлэлэтигэр Валентина Афанасьевна Саввинова, Светлана Алексеевна Замятина, онтон дьахталлар үгүс элбэх куруһуок-

тарын үлэлэтиигэ, нэһилиэккэ араас хайысхалаах тэрээһиннэри бэйэ күүһүнэн тэрийэн ытытыга Розалия Васильевна Борисова ылсан бэрт таһаарылаахтык үлэлээбиттэрэ. Хайа да сылларга дьахталлар нэһилиэк спортивной олоһун тэрийииттэн туора туран хаалбатахтара. Ол курдук бастагы дьахталлар спартакиадалара эмиэ кинилэр көбүлээһиннэринэн буолбута.

Үбүлүөйдээх сылга салайааччынан үлэлиир Наталья Тарасовна Иванова нэһилиэгин дьонугар биир бэртээхэй күнү бэлэхтээтэ - нэһилиэк дьахталларын кэммитиэтин тэрийиитинэн Саҕа дьыллаагы дьахталлар баалара буолан ааста. Манна оройуон үгүс тэриилтэригэр дьахталлар түмсүүлэрэ кэлэн үөрүүнү үлэлэтинилэр, көх-нэм буолдулар. Оройуон дьаһалтатыттан баһылык солбуйааччыта С.Б. Дондокова, дьэ кэргэн уонна оҕо аймах отделын салайааччыта А.М. Семенова, олохтоох дьаһалта баһылыга Ю.Н. Васильев, оройуон

дьахталларын кэммитиэтин бэрэссэдээтэлэ Л.Е. Копырина кыттан наһараадалары туттартаатылар, бары үтүнү, ситиһини баҕардылар. Бу киһэ киһи аймах кэрэ агарын чахчы да кэрэ киһэтэ буолла - сир симэбинии симэммит дьон кизгэммит күөх харыһа анныгар үгүкүүгэ түлээрэ эргийдилэр, нэһилиэк бары тэриилтэрин күүһүнэн астаммыт бэртээхэй бүлүүдэлэрин амсайдылар, ыллан ырыаны, эрчимнээх үгүкүүнү, кылыһаахтык тоһуугу, дьахтар кэммитиэтэ герой ийэлэр ааттарын үйэтигэр үлэтин, көлүнэлэри ситимниир ытыгар тэрээһиннэрин, общественной үлэбэ көхтөөхтүк кыттар дьахтар аймагы аат ааттан бэлиэтээһини сэргии көрдүлэрииттиилэр.

Дьэ, ити курдук "Хотугу сибэкки" нэһилиэкпит дьахталларын түмсүүтэ 55 сыллаах үбүлүөйдээх тэрээһиннэрэ дьахтар аймах олобу хамсатар күүс буоларын уонна инникитин активнай, дойдутугар бэринилээх, эппиэтинэстээх эдэр дьону иитэн таһаарыга сыаллаах-соруктаах, ситимнээх үлэ барара наадатын бигэргэттиилэр.

Венера СТЕПАНОВА, Күндээдэ.

— Күндээдэбэ дьахтар хамсааһынын 55 сыла —

Олобу хамсатар күүс

— Ааҕааччы туруорсар —

Суол туруга ХОНТУРОУОЛЛАНЫАХТААХ

Мин тыа киһитин суоппара улууспут иһинээби суоллары көрүү-истиини боппуруоһугар бэйэм тус санааларбын улууспут хаһыатын нөһүө үлэстээри гынным.

Ол курдук, чуолаан, Марха өрүс унуоргунаагы нэһилиэктер ыккардыларынаагы суоллар туруктарын 2014 сылга тендергэ кыайан Кировтаагы чох рэзреха көрөн-истэн кэллэ. Онно үлэлэммит үлэ хаачыстыбатын туһунан бэйэм бэлиэтээһиннэрбин суруйуум. Суолу көрүү-истиини балаһыанньатыгар ыйылларынан суолу сайын, кыһын автогрейдеринэн эбэтэр бульдозернай отваллардаах тракторынан тэннээһин үлэтэ ытыллыахтаах. Ол эрээри бэдэрээтчит суолу көрүүгэ эппиэтинэһэ суохтук үлэлээтэ диэххэ наада.

Сайынны өттүгэр ардаҕа суох, кураан буолан тэннээһин үлэтэ улаханник ирдэммитэх эбит буоллаҕына, кыһынны өттүгэр хаар астарынаагыгар кэккэ ыарахаттар үөскүү сырыттылар. Бэдэрээтчит балаһыанньага этиллэрин курдук хаар астарынаагына бульдозерынан буолбакка, чох тийэр самосвал кэннигэр трактор гусеницатын тоһоһонун состорунан мунурданна. Ол тэриилэрэ суол кытытын хаарын үчүгэйдик ылбат. Сорох сиригэр олох да үрдүнэн сылдыар буолан суоппардар элбэх эрэйи көрдүбүт.

Ордук Хатын-Сыһыы - Дьаархан икки ардынаагы учаастак элбэх эриллэбэстэрдээх, быыстала суох сырыылаах. Өрүс унуоргу нэһилиэктер федеральной трассага тахсар, Киирэптэн чох тийэр Накыын диэки барар массыналар сылдыар сүүрүн суоллара буолар. Гусеница тоһоһонун состорбута буолбуттарын түмүгэр суол сэтинни, ахсынны ыйдарга кыраан харыыга иһин курдук буолан элбэх массына саахалланна. Дьолго суол туруга куһаҕана бэрт буолан бытааннык айаннылларын түмүгэр дьон эчэйиитэ тахсыбата.

Мин бэйэм Маалыкайтан Дьокуускайга дьон илдээн иһэн эргииргэ кыайан ааһыспакка массынаан саахалланан саҕа дьыл иннинэ төннөргө күһэллбитим. Бэдэрээтчит салалтыгар звоннаан тобо суолугун астарбаккыт диэбиппэр бэрт холкутук: "Сотору накыыннар кэлиэхтэрэ, астарыахтара," - дьэн эппиэттээбиттэрэ. Ол иһин улуус салалтатыгар Васильев Иннокентий Алексеевичка туруорсуллубут эрэ кэннэ үлэлээбитэ буоллулар.

Итини этэн туран улуус салалтатыгар этиилээхпин. Тендергэ суол көрүүтүн-истиитин ылбыт тэриилтэр үлэлэрин күүскэ хонтуруоллуохха. Ол бу гусеница тоһоһонун самосвалынан состоро-состоро, эбэтэр аһан иһэр дьон астарыахтара дьэн кэтэһэн олорботторун курдук.

Убаастабылы кытары суоппар В.М.СЕМЕНОВ.

Бу кэлбит 2015 снл Тымныы оҕоньоро бииһэхэ хаһан да умнуллубат түгэни бэлэхтээтэ дьэн бу ыстатыйабын саҕалайам этэ.

Ахсынны 27 күнүгэр Саха сириг Госуударственной циркатыгар, өрөспүүбүлүкэбитт Ил Дарханын 2014 сыллаах Харыйата буолан ааста. Күөх Ньурба улуһун орто оскуолаларыттан талыллан 22 оҕо бу тэрээһингэ кыттан кэлибит. Биниги уонна салайааччыбыт Анна Прокопьевна Соркомова, Ньурбатаагы 1 №-дээх оскуола медицинскэй үлэһитэ Зоря Николаевна Евсеева буолан ахсынны 23 күнүгэр сарсыарда эрдэттэн айанна туруммуспут. Оҕолор бары бэйэ-бэйэбитин билсэн, биир ыал оҕолорун курдук түмсэн, күлэн-үөрэн аймаммыт үһүнүн билбэккэ эрэ дьоллоох Дьокуускай куоракка тийибиппит. Бинигини манна "Бэс Чагда" санаторийга түһэрбиттэрэ. Биир дойдулаахпыт, кураторбыт Артур Васильевич Кузьмин үөрэ-көтө көрсүбүтэ.

Биэс күн иһигэр араас улуус оҕолорун кытары билсистибит, элбэх доҕоттордоннубут. Бары түмсэн, тэнгэ оонньоон, күлэн-үөрэн, ыллаан, үгүкүүлэн сүрэхпитигэр сырдык, ыраас ийи олохсуйда. Күн айы бинигини араас интэриэһинэй экскурсияларга сырытыннарбыттар. Үгүһү билбиппит, элбэги көрбүппүт, билибитин ханалпыппыт. Ол курдук, Национальной художественной музейга, "Царство вечной мерзлоты", Е.М. Ярославской аатынан музейга, Хотугулуу-Илиинги федеральной университет медицинскэй институтугар, "ТРИУМФ" спортивной комплекса сылдыбыппытын умнуохпут суоҕа. Биллэн турар, хах биридии оҕоо Сахабыт сиригэр кизн туттар мистэ-тэлэрин көрөр-истэр олус үчүгэй, кэрэхсэбиллээх.

Ону тэнгэ "Седьмое небо" дьэн кафеда биир дыкты, умнуллубат киһэ ааспыта. Манна араас минньигэс астардыллыбыт этэ. Ангардас аһаһынанан эрэ бүппэтэбэ. Кураторбыт Артур Васильевич тэрийбит, өрөспүүбүлүкэбэ соботох "Душа Севера" дьэн баһаатай этэрээтэ иилээн-саҕалаан ыппыта. Мин бэйэм уонна оҕолор даҕаны КВН-ы сэргиир буолан "Күндэлэс" устудьуоннар хамаандаларын олус сөбүлээн көрбүппүт. Устудьуоннар ити курдук түмсэн үлэли сылдылларын көрөн, тус бэйэбэр "оскуолабын бүтэрэн устудьуоннуу бардахпына кинилэр курдук ытыллар тэрээһиннэргэ көхтөөхтүк кытыам" дьэн баҕа санаа кирибитэ. Манна Ньурба оҕолорун аатыттан Сүлэ орто оскуолатын 11 кылааһын үөрэнээччитэ Иванов Эрчимэн-Бэргэн бэйэтэ айбыт "Таптаа эн бу сиргэ" ырыатынан эбэрдэлээн дьон биһирэбилин ылбыта. Биниги онтон наһаа үөрбүппүт.

Харыйа кытыылаахтарыгар "7-й Детский гражданский форум. Формула успеха юного гражданина" буолбута. Ньурба улуһунтан Лиза Куличкина, Ярослав Уларов, Диана Федорова, Ре-

— Ил Дархан Харыйата-2014 —

Саамай дьоммоох күннэрбит

Сыл ахсын ытыллар СӨ Ил Дарханын Харыйатыгар үөрэх министрствотун квотатынан уонна ыгырыытынан быйыл биниги оройуонтан 21 чабылхай үөрэнээччилэрбит баран кытыыны ылан кэллилэр.

ната Иванова, Кирилл Евсеев көхтөөхтүк кытыыбыттар. Туох баар оҕо бары "Оҕо дыбарыаһыгар" мустан кэнсиэр көрбүппүт, Форум кытыылаахтарына наһараадалаабыттар, оҕолор грант ылбыттар. Биниги бэйэбит оҕолорбут республиканскэй форумга кыттан хай-бал сурук ылбыт үөрүүлэрин тэнгэ үлэстибиппит.

Бу сырыыбыт саамай долгутуулаах күнэ - ахсынны 27 күнэ. Бу күн биниги бары Циркэ дьэтигэр тийэн олус кыраһыабайдык симэммит харыйаны көрөн үөрбүппүт, санаабыт көтөбүллэн бары көтөхпүтүн кынаппыт суох курдуга. Быраһыннык бары кыра эрдэ-пититтэн олус сөбүлээн аахпыт "12 месяцев" остуоруйанан саҕаламмыта. Тупсаҕайдык туруоруллубут оонньуу биниги бары сүргүбүт көтөбүллэн көрбүппүт. Сахабыт сиригэр Ил Дархана Е.А. Борисов манна мустубут өрөспүүбүлүкэ бары оҕолорун эбэрдэлээбитин долгуу истибиппит, "Сахабыт сиригэр кэскиллэрэ - эһиги" дьэн эппиттэн бары да долгуйбуппут, кизн туттубуппут.

Өссө биир долгутуулаах түгэнинэн бу сайын бүтүн Саха сиригэр эрэ буолбакка аймаабыт, 12 күнү быһа суос-соботуун муна сылдыбыт 4 саастаах кырачаан кыыс Карина ыалдытыаһына,

кини хоһуун, хорсун санаатыгар Ил Дархан махтаммыта буолар. Оҕолор бу хорсун кырачаан кыһы көрөммүт наһаа үөрбүппүт.

Биниги бары бу аҕыһа да хонук буоллар, олохпугар умнуллубат кэрэ-бэлиэ түгэн тосхойбуттун олунун дьэн үөрөбүт, долгууабыт. Элбэги көрөн, элбэги билэн, элбэх доҕоттордонон, үгүскэ үөрэнэн, инники көрүүлэрбит уларыйан, санаабыт сааһыланан кэлбиппитигэр, бастаан туран, махтанабыт тапталлаах төрөппүттэригэр, чугас дьоммутугар, биригэр үөрэнэр доҕотторбутугар, үөрэтэр учууталларытыгар, төрөбүт улууспут үөрэҕин управлениетыгар. Барҕа махталбытын тирээрдэбит бинигини бүүбэйдээн, такайан, көрөн-истэн илдэ сылдыбыт салайааччыбытыгар Анна Прокопьевнаҕа, эмчиппитигэр Зоря Николаевнаҕа, кураторбытыгар Артур Васильевичка уонна айанна илдэ сылдыбыт эрэллээх суоппардарытыгар. Барыгыт баҕа санаабыт куруук туола турдун!

Диана СТЕПАНОВА, Күндээдэ орто оскуолатын 11 кыл. үөрэнээччитэ, Ил Дархан Харыйатын кытыылааҕа.